SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 33
27/2018
7. júl 2018

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PUBLICISTA ĽUDOVÍT ŠTEVKO PÍŠE O ROHATÝCH SOFISTOCH Strana 4.

PRI SLOVENSKOM MORI ĽUDNATEJŠIE I DRAHŠIE Strana 5.

PRVÁ DETSKÁ OMBUDSMANKA V. TOMANOVÁ A JEJ AGENDA Strana 6.

ŠKANDÁL ANTONÍNA NOVOTNÉHO NA MATIČNEJ PÔDE V MARTINE Strana 8.

BRATIA JÁN A JURAJ PAPÁNKOVCI – VZÁCNI OSVIETENCI Z KUKLOVA Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Slováci ako národ už zažili na vlastnej koži rôzne formy demokracie – demokraciu pravú masarykovskú, funkčnú, ľudovú a po roku 1989 zažívajú aj ďalšie čudo: liberálnu demokraciu a spolu s ňou aj celkom nový, doplnkový tvar – mimovládnu demokraciu, ktorej nositeľom je sieť štátom nekontrolovaných mimovládnych organizácií nazývaných tretí sektor. Lenže demokracia nemôže mať prívlastky, demokracia je alebo nie je, nemôžu si ju privlastňovať politické strany ani organizácie. Ak je to inak, ak sa ktosi pasuje za spoločenského i politického rozhodcu v štáte, pričom ako nikým nevolený samosudca nemusí skladať účty zo svojej činnosti, potom je uzurpátorom demokracie a treba, aby sa mal démos, čiže slobodný ľud alebo obec, na pozore a obrnil sa pred ním zákonmi.

Štáty okolo nás, nehovoriac o Rusku, Izraeli, Taliansku či o „vzornej" demokratickej mocnosti za oceánom, majú legislatívu, ktorou rôznym spôsobom kontrolujú činnosť tretieho sektora. V Spojených štátoch amerických zákon označovaný ako FARA požaduje od mimovládnych organizácií, aby vyhlásili, že sú závislí od zahraničného financovania a od všetkých kontaktov s úradníkmi, televíziou, novinami a reklamnými agentúrami. V Maďarsku prijal 13. júna országgház tzv. zákon Stop Sorosovi, ktorý zaväzuje mimovládky zverejňovať zahraničných sponzorov spolu so zdrojmi svojich príjmov a registrovať sa v zozname agentov. V Taliansku prijali osobitné nariadenia vzťahujúce sa na činnosť mimovládnych organizácií, ktoré vyvíjajú proimigrantské aktivity, protizákonne vstupujú do teritoriálnych vôd Líbye a spolupracujú s pašerákmi ľudí.

Vládna koalícia na Slovensku avizuje, že do septembra pripraví miernejší zákon o mimovládnych organizáciách, podľa ktorého budú musieť aj naše mimovládky zverejňovať zdroje svojich príjmov zo zahraničia. Zuzane Wienkovej z Aliancie Fair-play sa to nepáči, nevidí sa jej „podsúvanie verejnosti, že financovanie zo zahraničia je škodlivé". Iste sa to nebude páčiť ani poslancom NR SR Dostálovi, Osuskému, Poliačikovi, Klusovi a iným exponentom v mimovládkach pod patronátom Sorosovej Open Society Foundations. Vieme prečo.

Ľudovít ŠTEVKO

R - 2018047

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823
27
9 770862 882007

Manifest Slovanstva: spolupráca a jednota Slovanov a mier so všetkými národmi

Všeslovanské národopisné slávnosti v Prahe

Margaréta VYŠNÁ – Fotomontáž: Emil SEMANCO

Výchova k vlastenectvu, tradičnej rodine, slovanskému zjednoteniu a spolupráci a mier s inými národmi, 22. jún ako pamätný deň genocídy Slovanov požaduje manifest prijatý na Všeslovanských slávnostiach uskutočnených v Prahe 7. až 9. júna. Budúcoročná vedecká konferencia v Moskve sa bude zaoberať aj návrhom koncepcie Spoločnosti slovenskej inteligencie Korene Magna charta slovanských národov. Na slávnostiach, ktorých organizátorom bol Slovanský výbor Českej republiky, sa zúčastnilo vyše desať organizácií a združení zo slovanských štátov, ktoré sa zaoberajú šírením slovanskej myšlienky a vzájomnosti, a vyše osemdesiat účastníkov.

Odbornú konferenciu v Ruskom stredisku vedy a kultúry v Prahe pozdravili listom prezident Českej republiky Miloš Zeman a ruský veľvyslanec v Česku Alexander Zmejevskij. Český prezident si slovanskú spoluprácu predstavuje na úrovni kultúrnej spolupráce, ale nie v geopolitickej rovine. Stanislav Grospič, poslanec Parlamentu ČR za Komunistickú stranu Čiech a Moravy, vyjadril reálne obavy zo strany Európskej únie a organizácie NATO.

■ VOLANIE PO JEDNOTE

Takmer z každého referátu zaznelo naliehanie na jednotu Slovanov a zároveň aj kritika, že sa Slovania navzájom nepoznajú a je nevyhnutné tento stav čo najskôr napraviť. To sa môže diať prostredníctvom kultúry – šírením publikácií o histórii a súčasnosti jednotlivých slovanských národov, vzájomnými výmennými pobytmi, výchovno-vzdelávacou činnosťou s deťmi a mládežou, ale aj zriadením spoločného internetového zdroja. V podobnom duchu zaznel za slovenskú delegáciu aj prejav novinára Vladimíra Mezenceva, zakladajúceho člena najstaršej slovanskej organizácie Slovenskej rady Združenia slovanskej vzájomnosti. Takúto kultúrnu spoluprácu je schopný rozpracovať Medzinárodný slovanský výbor s jeho novým prezidentom Sergejom Nikolajevičom Baburinom, profesorom Medzinárodnej slovanskej akadémie v Moskve, ktorá v súčasnosti vydáva magazín Slaviani (Slovania). Miloš Zverina z nitrianskeho združenia Slavica považuje mesiac jún za najtragickejšie dni Slovanov a navrhuje pripomínať si 22. jún ako pamätný deň genocídy Slovanov.

Magna charta slovanských národov sa neuspokojuje iba s kultúrnou spoluprácou, ale navrhuje v prvom rade usporiadanie vzájomných vzťahov a žiada vzájomné generálne zmierenie slovanských štátov, vytvorenie vlastnej koncepcie života, vlastného hodnotového systému, výchovy k vlastenectvu a slovanstvu, rodine a vzdelávaniu. Aj keď naplnenie charty nie je v súčasnosti možné, už teraz treba vypracovať jej základné podoby. Takýto rámcový dokument môžu konkrétnejšie rozpracovať slovanské vedecké konferencie v hospodárskej, ekonomickej, sociálnej, vo vzdelávacej či v kultúrnej oblasti.

■ SPRIEVODNÉ PODUJATIA

Účastníci slávností si počas trojdňového pobytu pripomenuli výročné slovanské zjazdy (stosedemdesiat rokov od konania I. všeslovanského zjazdu v Prahe v roku 1848 a ďalšie), navštívili sochu F. Palackého, B. Němcovej, pamätnú tabuľu Ľudovíta Štúra na slovanskom ostrove, kde sa konal I. zjazd, pamätnú tabuľu k sto päťdesiatemu výročiu prvého Slovanského zjazdu a lipu vysadenú pri tejto príležitosti. Súbežne prebiehala výstava slovenskej ornamentiky pripravená nitrianskym združením Slavica, výstava srbskej ikony a histórie Matice českej.

3 OTÁZKY PRE:

Mgr. art. Petru ŠTEFÁNKOVÚ, členku Kráľovskej spoločnosti umení v Londýne

Ako (ne)prichádzajú umelci o svoje sny a ilúzie

● Vaše ilustrácie sa v zahraničnej tlači objavujú pomerne často. Mať však obrázok na titulke britských novín The Guardian je pre slovenského umelca grafika zrejme splnený sen...

Áno, pracovala som pre rôzne americké a anglické časopisy, ale sledovala som pravidelnú ilustračnú tvorbu v tomto denníku a dúfala som, že sa tam raz presadím, aj keď pre slovenského výtvarníka je to zaiste odvážny sen. Na štýle ilustrácie, ktorý sa tam napokon uplatnil, som pracovala takmer rok a hľadala riešenia, ktoré by zaujali zahraničných umeleckých riaditeľov periodík. Teraz sa to stalo...

● Sen ste si splnili aj tým, že na pultoch slovenských kníhkupectiev sa vlani objavila vaša čisto autorská kniha a ďalšia uzrela svetlo sveta len nedávno. Sú popri voľnej výtvarnej tvorbe, animovaní, dizajnových úžitkových riešeniach tieto vaše literárne skusy trvalé?

Po knihe Moje malé more v apríli tohto roka vyšla detská obrázková kniha Čmáranica a Machuľa, na ktorú som autorke Márii Štefánkovej poskytla námet, a moje sú aj kresby. V oblasti knižnej tvorby sa určite pousilujem prísť s ďalšími témami, už teraz mám množstvo nápadov. V ostatných rokoch ma tiež zaujala textilná tvorba a móda.

● Napriek akceptácii a lichotivým recenziám vašej tvorby vo svete, ste si nedávno – po vyhlásení laureátov Cien Martina Benku za rok 2017 – trpko povzdychli, že vás cudzí majú radšej ako tí, čo doma rozhodujú, kto je kto na výtvarnej scéne a ako sa cení...

Myslím si, že Cene Martina Benku chýbajú niektoré kategórie a ich jednoznačnejšie členenie, keďže Benka bol aj grafický dizajnér, typograf a ilustrátor, nielen maliar. Takto si konkurujú akademickí maliari a grafickí dizajnéri a porota posudzuje ich dielo ako jeden celok bez ohľadu na špecifiká. Grafický dizajn a ilustrácia totiž podľa mňa v súčasnosti výrazne ovplyvňujú spoločenské dianie a vzhľadom na to, že majú šancu dostať sa k miliónom čitateľov, ako je to v prípade použitia diela v niektorých periodikách v zahraničí, má teda aj oveľa širší spoločenský dosah.

Zhováral sa Emil SEMANCO
Foto: autor

V SNN 28–29/2018 SI PREČÍTATE

- Slovenská republika nevyhnutne potrebuje do ústavy zakotviť agrárnu doktrínu štátu
- Trianonská zmluva 1920 – zrodenie moderného Slovenska a česko- slovenská storočnica
- Väčšina menšinových maďarských samospráv nechce zakladať slovenské základné školy

Vlastenci so slovenským srdcom na Národnej konferencii v hlavnom meste

Máme základné tézy orientácie Slovenska

Eva ZELENAYOVÁ – Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

Národnej konferencii v Bratislave, ktorá sa uskutočnila 24. júna tohto roka, dominovali známe mená ako Juraj Hraško, Miroslav Jureňa, František Škvrnda, Peter Staněk či Štefan Harabin. Impulz na zorganizovanie konferencie vzišiel vlani pri oslavách výročia prijatia Ústavy SR a SNP na Jankovom vŕšku. Niekoľko nadšencov vytvorilo Radu starších zloženú z nestraníckych odborníkov a na konferencii predstúpili s politickým programom nazvaným Manifest Slovenska. Hlavným iniciátorom podujatia bol politický aktivista Tibor Eliot Rostas.

Manifest Slovenska je otvorený dokument, ktorý bol pripomienkovaný nielen na samotnej konferencii, ale možno doň vstupovať aj naďalej, lebo je prístupný na internete. Má slúžiť ako základný programový dokument pre národného kandidáta na prezidenta i pre národných kandidátov v najbližších komunálnych voľbách a vo voľbách do Európskeho parlamentu. Národná konferencia sa nedeklaruje ako politický subjekt, aj keď má celkom zjavne ambície vstupovať do politiky. V bratislavskom Istropolise sa zišla akademická inteligencia a vlastenecky orientovaní aktivisti z celého Slovenska. Za národného kandidáta na prezidenta účastníci zvolili Štefana Harabina, ktorý prijal voľbu ako poctu slúžiť národným záujmom.

■ NÁRODNÝ ZÁUJEM

Manifest obsahuje základné tézy orientácie Slovenska, ktoré jeho autori považujú za prioritné. Napokon zhodli sa na nich na konferencii v širšom spoločenstve. Manifest neodmieta členstvo Slovenska v EÚ a NATO, ale dôsledne analyzuje národný záujem v týchto zoskupeniach. V manifeste sa hovorí, že „sme za EÚ národov, preto si EÚ musí nájsť aj cesty ku globálnemu pôsobeniu, rovnocenne spolupracovať s ďalšími veľkými hráčmi svetovej politiky (nielen s USA, ale aj s ČĽR a RF), presadzovať pritom záujmy všetkých svojich členov a prispievať k mieru a stabilite vo svete“. Čo sa týka NATO, podľa manifestu by Slovensko malo iniciovať „bezodkladné prinavrátenie sa k pôvodným princípom NATO ako podmienku nášho pôsobenia v ňom“.

■ OBSAH MANIFESTU

Dokument vytyčuje aj veľmi konkrétne kroky v oblasti polície. Navrhuje jednotné velenie a zrušenie železničnej, mestskej a obecnej polície. Odporúča robiť výber, nie nábor policajtov a dať im možnosť „naplno využívať svoje právomoci a riešiť reálne problémy“. V hospodárskej sfére ukladá „bezpodmienečne zastaviť úžeru a exekučnú mafiu“. Návrhy v tejto oblasti smerujú k zvýšeniu príjmov do štátneho rozpočtu a obmedzeniu závislosti od zahraničného kapitálu a dotácií z eurofondov. Taktiež k zastaveniu úniku mozgov zo Slovenska „zredukovaním počtu univerzít a sústrediť sa na podporu tých perspektívnych, ktoré dokážu prilákať zahraničných študentov a vychovať absolventov pre nové atraktívne odvetvia“. Hoci Ústava SR definuje v čl. 4, že nerastné bohatstvo, jaskyne, podzemné vody, prírodné liečivé zdroje a vodné toky sú vo vlastníctve Slovenskej republiky a tá chráni a zveľaďuje toto bohatstvo, štát zanedbal túto svoju povinnosť a trestuhodne porušuje ústavu. V manifeste Národnej konferencie sa spomína aj táto oblasť a navrhuje prijať ústavný zákon ochrany prírodných zdrojov – pôda, voda, životné prostredie a nerastné bohatstvo.

Manifest sa dotýka tiež zdravotníctva a kultúry, vzdelávacieho systému a médií, no akosi absentuje otázka základného mravného étosu vyjadreného v preambule Ústavy SR. Aký národ sme, odkiaľ ideme a kam smerujeme, aké duchovné dedičstvo chceme zachovať pre budúce generácie. Bez toho sme len obyčajná občianska spoločnosť zložená z vyše päť miliónov indivíduí.

Najviac produktov od slovenských výrobcov ponúka COOP Jednota

Viac siahame po domácich potravinách

Štefan ZLATOŠ – Ilustračné foto: internet

Podiel domácich potravín v obchodoch dosahuje len 37,2 percenta. Ešte pred šiestimi rokmi to bolo päťdesiat percent. Vyplýva to z výsledkov reprezentatívneho prieskumu agentúry GfK Slovensko, ktorý sa vykonal pre Potravinársku komoru Slovenska.

Najviac slovenských potravín je v reťazcoch Coop Jednota (56 percent) a CBA (48 percent), najmenej v Lidli (14 percent). Najvyšší podiel je pri mlieku, minerálkach, víne, pive, liehovinách a destilátoch.

■ MÝLI VEĽKOSŤ

Laická verejnosť si mýli základnú skutočnosť. Nie každý veľký obchod je súčasťou nadnárodných reťazcov. Naopak, pre zákazníkov sú bežne dostupné aj veľké obchodné jednotky, ktoré vlastnia a riadia slovenskí obchodníci a ktoré napodiv úspešne predávajú najviac slovenských produktov potravinárskeho priemyslu.

Nadnárodné reťazce majú ekonomické matky v zahraničí. Tým sa naozaj a bez pochybností oplatí nakupovať tovar pre zásobovanie siete vo veľkých objemoch práve za objemové zľavy v zahraničí s tým, že výsledná cena na pultoch ich predajní na Slovensku je pre zákazníka celkom priaznivá.

Prezident zväzu obchodu kategoricky tvrdí: „Členovia zväzu nakupujú mliečne výrobky pre svojich zákazníkov na Slovensku. Pekárenské tiež. Niekedy môže mýliť, že výrobca je z pohľadu vlastníka nemecko-rakúsky, ale vyrába na Slovensku, dáva ľuďom prácu na Slovensku a pracuje zo slovenských surovín,“ pripomína Martin Katriak. A garantuje, že zväz na tejto stratégii nič nebude meniť.

■ ROZHODUJE PREDAJ

Ak obchod vykazuje, že na pultoch ponúka toľko a toľko percent slovenských výrobkov z celkovej ponuky, nie je k verejnosti celkom úprimný. Ak však vykazuje, koľko percent slovenskej produkcie z celkovej ponuky aj predá, ide o verifikovaný údaj. Ak by si napríklad zákazník vybral slovenský a kvalitný výrobok z regálovej ponuky, ale jeho cena by bola privysoká, nekúpi ho. Napriek tomu je v štatistike ponuky.

Potešiteľná informácia od prezidenta Zväzu obchodu znie, že Slováci čoraz viac siahajú po slovenských potravinách. Príčinu vidí v ich nespochybniteľnej kvalite, ale aj v prísnej domácej kontrole kvality. Zákazníci veria našim potravinám, lebo kontroly zo strany našich veterinárnych a potravinových inšpektorov sú striktné, tvrdé a nekompromisné.

Z roka na rok klesá podiel slovenských výrobkov na pultoch našich obchodov. Vláda sa usiluje tento trend zmeniť.

Podiel predaných domácich potravín z predajných pultov vybraných obchodných reťazcov hovorí jednoznačne pre obchody združené v organizácii Zväz obchodu. Coop Jednota predáva až päťdesiatšesť percent domácich produktov, CBA štyridsaťosem percent. Nadnárodné reťazce ako sú Billa štyridsať percent, Metro štyridsať percent, Tesco štyridsať percent, Kaufland tridsaťsedem percent či Lidl štrnásť percent.

■ NOVÁ INICIATÍVA SNS

Podpora domácich výrobcov a slovenských produktov by mala byť zabezpečená systémovou podporou z obratu obchodných reťazcov. Naznačil to predseda Národnej rady SR a šéf SNS Andrej Danko. Vyhlásil, že ak sa obchodné reťazce „nenaučia správať“ k domácim výrobcom, pôdohospodárom i potravinárom, „bude tu snaha štátu, aby sme od obchodných reťazcov dostali financie do kolobehu podpory potravinárov a pôdohospodárov“. Podľa Andreja Danka pôjde o osobitný odvod.

VŠIMLI SME SI

Ak by sme hľadali u našich susedov takpovediac „dejinné traumy“, tak v prípade Maďarska by takouto neustále jatrenou ranou bola Trianonská mierová zmluva, skrátene Trianon. Z psychologického hľadiska je táto trauma pochopiteľná. Z „pánskeho maďarského národa“, ktorý si uzurpoval právo byť hegemónom v mnohonárodnostnom Uhorsku, a to za cenu často brutálneho útlaku ostatných národov, sa náhle stal neveľký, málo významný štát v strede Európy. Ide doslova o ideálny motív pre maďarských nacionalistov a za uplynulých takmer sto rokov sa na tom takmer nič nezmenilo.

Trauma nazývaná Trianon

Plagát na rockovú operu Trianon

Trianonská mierová zmluva bola podpísaná 4. júna 1920 v paláci Veľký Trianon vo Versailles vo Francúzsku. Maďarsko ako jeden z nástupníckych štátov po rozpade Rakúsko-Uhorska sa okrem iného zaviazalo rešpektovať Najvyššou radou Spojencov vytýčené hranice novovzniknutého Česko-Slovenska a zaplatiť vojnové reparácie. Tento podľa „veľkomaďarských“ nacionalistov akt dejinnej krivdy je u našich južných susedov pravidelne živený a rozdúchavaný silami, ktoré majú rovnako veľké ako nereálne ambície vzkriesenia „Veľkého Maďarska“. Pod heslom „Napravme Trianon“ sa konajú pochody, ultranacionalisti organizujú na túto tému konferencie a v niektorých maďarských obchodoch nie je problém kúpiť si tričko s nápisom Trianon a mapou „Veľkého Maďarska“. Samozrejme, pozadu neostávajú ani niektorí umelci, a tak na túto tému vznikli a vznikajú básne, romány, ba aj divadelné hry. Najnovšie sa téma Trianon obliekla do rockového hávu. V Budapešti na Námestí hrdinov mala 22. júna veľkolepú premiéru rocková opera Trianon. Autor Koltay Gergely sa podľa maďarských médií usiloval „zobraziť tragický moment maďarských dejín“ v modernom hudobnom duchu. Tak či tak je spojenie umenia s revanšistickými myšlienkami nešťastným počinom, veď súčasná Európa má omnoho vážnejšie problémy, na ktoré by bolo potrebné poukazovať. Trieštenie síl v rámci V4 je to posledné, čo potrebujeme. Viac o tejto problematike prinášame v analýze na strane 8.

Maroš M. BANČEJ
Foto: archív

Prístupový proces do EÚ pripomína niekedy viac licitáciu ako pozvánku

Vydieranie Srbska uznaním Kosova pokračuje

Srbský prezident Boris Tadić ešte v roku 2009 podal oficiálnu žiadosť, v ktorej Belehrad vyjadril záujem vstúpiť do Európskej únie. Bol to päťstranový dokument. Cieľom Srbska bolo stať sa členským štátom Únie do konca roka 2014. Dnes sa za uskutočnenie tejto ambície považuje rok 2025 – aj to s otáznikom.

Srbsko totiž dostáva stále nové a čoraz viac nesplniteľnejšie podmienky. Medzi dve takmer neriešiteľné patrí vzťah Belehradu k Ruskej federácii a ku Kosovu. Predstavitelia niektorých „starých“ krajín Únie si totiž neželajú, aby prístupová krajina udržiavala štandardne dobré obchodné aj politické vzťahy s Moskvou a naopak si želajú, aby vedenie Srbska uznalo nezávislosť Kosova.

■ NESPRÁVNY PRÍSTUP

„Ak im donekonečna budeme len hovoriť, že majú perspektívu, musia však plniť jednotlivé reformy, otvárame s nimi jednotlivé kapitoly, ale potom im nenaznačujeme, že ak to splnia, reálne sa členmi stanú, nie je to správny prístup,“ povedal nedávno P. Pellegrini. Podľa neho Slovensko aj krajiny zoskupenia V4 si myslia, že ak hovoríme o rozširovaní Únie, mali by sme minimálne naznačiť rok, keď sa Čierna Hora či Srbsko, ak splnia podmienky, reálne stanú jej súčasťou.

Únia sa však viac-menej vyhovára na množstvo iných, takzvaných urgentných problémov, ktoré musí prioritne riešiť. Odvolávanie sa na jej vlastné vnútorné nevyriešené otázky by však nemalo byť argumentom, ako nechať padnúť pod stôl žiadosti krajín západného Balkánu o členstvo. Najnovšie Srbsko opäť dostalo ultimátum. Musí vraj dosiahnuť dohodu o normalizácii vzťahov s Kosovom, ak chce vstúpiť do Európskej únie. Vyhlásil to eurokomisár pre rokovania o rozšírení Johannes Hahn. Po stretnutí s úradujúcim srbským prezidentom Aleksandarom Vučićom v Belehrade eurokomisár povedal, že do Únie sa nebudú prinášať s budúcimi novými členskými štátmi nijaké nevyriešené spory.

ČO INÍ NEPÍŠU

Slovenskí vojaci v misii KFOR v Kosove

■ NEUZNANÉ KOSOVO

„Srbsko musí zavŕšiť a nezvratne implementovať právne záväznú dohodu s Kosovom predtým, ako bude môcť vstúpiť,“ rámcoval Hahn. Neznamená to nič iné ako pokyn, že Srbsko musí uznať Kosovo. Kosovo vyhlásilo nezávislosť od Srbska v roku 2008, ale Srbsko ani časť krajín Európskej únie vrátane Slovenska tento krok dodnes neuznali. Pritom Srbsko stále predpokladá, že dokončí rokovania o členstve do roku 2019. Rusko je však proti integrácii krajín západného Balkánu vrátane Srbska do NATO a EÚ. Pritom je mimoriadne dôležitým obchodným partnerom a najväčším investorom v oblasti tejto časti Balkánu.

Srbsko tak stojí nie medzi dvoma, ale medzi viacerými mlynskými kameňmi.

Ján ČERNÝ
Foto: archív SNN

Kisku pripravujú na novú rolu

Roman MICHELKO

Top témou uplynulých dní bol Kiskov prejav v parlamente a, samozrejme, komentáre k nemu a jeho interpretácie. Neprekvapilo, že jeho správa o stave republiky bola takmer taká, ako sa všeobecne očakávalo. Bolo to preto, lebo aj v uplynulých rokoch mu jeho okolie pripravovalo vždy niečo také nemastné-neslané, aj kritické, aj umiernené, také, aby na jednej strane dal jasne najavo opozícii, že je jej človek, na druhej strane však ostrosť jeho kritiky nikdy neprekročila danú mieru, aby si definitívne neodpudil všetkých, respektíve absolútnu väčšinu koaličných voličov. Obsah bol chabý a prednes ešte zúfalejší. Veru, Bútora asi nebol nadšený nad tým, kto a najmä ako interpretuje jeho myšlienky, ale čo už, keď voliči tak raz rozhodli.

Ako vieme časy, keď väčšina občanov mala Kisku aspoň v akej-takej úcte, sú nenávratne preč. Dokonca aj Kiska už pochopil, že taká koncentrácia prešľapov, akú dokázal za ostatný rok vyfabrikovať, by zložila aj skutočnú osobnosť, nielen jej „fejkovú napodobeninu“. Rozhodnutie nekandidovať definitívne prijal až po tom, keď dvakrát po sebe jemu aj opozícii blízke agentúry jasne signalizovali, že počet ľudí, ktorí ho majú v zuboch, je väčší ako počet jeho nekritických ultrafans. Vtedy napriek naliehaniu svojho najbližšieho okolia oznámil, že svoj post ďalej obhajovať nebude, no z verejného priestoru sa aj tak nestiahne. A práve jeho prejav v parlamente je dosť zreteľný signál, že sa začína pripravovať na novú rolu. Rolu opozičného lídra. Nesmejte sa, on si naozaj myslí, že to dá...

Charakter jeho prejavu bol jasne konfrontačný, veľmi nevyvážený, neobjektívny, ale najmä účelový. Spôsob, akým Kiskovo okolie poňalo prípravu prejavu, však stojí za úvahu. Skutočnosť, že v jeho prejave sa objavili výrazy známe z Matovičovho slovníka, ako povedzme gauneri a podobne, má azda znamenať, že ho chcú dostať do pozície, keď v prerážaní dna politickej kultúry má

KOMENTÁR

súťažiť s Matovičom? Naozaj veľmi čudná stratégia. Pri tých horentných sumách, ktoré sú na jeho politický projekt pripravené, by sme mohli očakávať väčšiu mieru profesionality, ale výška rozpočtu ešte nemusí zodpovedať kvalite výstupov.

Čo je však za všetkými čiarami a čo skutočne pôsobilo ako absolútna strata súdnosti (alebo žeby čaro nechceného?), bola Kiskova – rozumej Bútorova, Mazákova, Krpeľanova či koho (?) pasáž – v ktorej hovoril, respektíve zápalisto brojil proti skutočnosti, že ani po takmer tridsiatich rokoch sa občania nemôžu dostať k svojej pôde. To, že táto extrémne škandalózna pasáž ostala v prejave, je jednak znakom vrcholnej neprofesionálnosti Kiskovho okolia, a zároveň dokazuje skutočnosť, že Kiska asi nikdy nečíta to, čo mu pripravia, alebo zjavne má viditeľné problémy čítať s porozumením. Inak sa to kolosálne faux pas vysvetliť nedá. Kiska a aj jeho okolie si zjavne neuvedomili (alebo uvedomili a jeho vlastní ho chceli strápniť) skutočnosť, že človek, ktorý v rokoch revolverového kapitalizmu od miestnych mafiánov kúpil v Slavkove za tisícosemsto eur mimoriadne lukratívne pozemky, ktorých trhová hodnota je dnes mnohonásobne vyššia, dokáže povedať, že „treba usporiadať vzťahy k pozemkom a zamedziť špekuláciám“! Toto si v triezvom stave dovolí povedať občan Kiska?

Mimochodom, ukazuje sa, že to asi predsa len nebola náhoda, keďže niečo veľmi podobné povedal aj v diskusnej relácii O 5 minút 12. Tak neviem, je to iba nemilé prerieknutie alebo miera jeho bohorovnosti, cynizmu a nedotknuteľnosti prekročila všetky pomyselné hranice? A možno je to len nová stratégia. Stranícka politika na Slovensku veľmi zhrubla. Presnejšie povedané, hrubosť, cynizmus, pokrytectvo a hrošia koža sa stávajú predpokladom úspešného prežitia v tomto patologickom prostredí. Možno aj preto Kiskov tím tvrdo pracuje na jeho novom imidži. Ako sa s ním Kiska zžije ťažko povedať. Je jasné, že ani náhodou to nie je rodený rétor a čítať faktické poznámky v parlamente z papierika je technicky nemožné. Čo si teda amébny Kiska ako razantný politik počne? Zrejme to bude smutný pohľad. Tlačia ho do roly, na ktorú zjavne nemá. Preto sa pripravuje aj verzia „s nehrajúcim kapitánom“. Kiska dá meno, ale politiku budú robiť ľudia z pozadia. Napokon, tento model funguje už aj dnes. Aj preto takmer nikto z jeho ľudí s ním neráta do exekutívy. Tam by zhorel skôr, než by začal, ale stále môže byť užitočný. Jeden zo scenárov totiž predpokladá, že možno po voľbách opäť nebude možné zostaviť vládu bez Smeru. V tom prípade by sa použil argument, že keď sa už musí spojiť nespojiteľné, tak v poriadku, ale bez predsedov strán. A Kiska by mal za úlohu eliminovať Ficov politický comeback. Či a do akej miery sa mu to podarí, uvidíme, odpoveď na túto otázku, verím, dajú voliči.

Tretí sektor šarapatí v školách

Eva ZELENAYOVÁ

Neraz sme sa na stránkach SNN venovali zhubnému pôsobeniu mimovládnych organizácií v školstve. Niektoré išli tak ďaleko, že si uzurpovali priamy vstup do vzdelávacieho procesu. Aj keď by sa v takomto prípade mal k projektu vyjadriť príslušný rezort, ale aktivisti ho na posúdenie nepredložia, aj tak sa nič nedeje. Respektíve deje, po školách sa potulujú rôzne skupiny ľudí so svojimi názormi, ktorými sa usilujú presvedčiť študentov o svojej pravde. Zákon síce zakazuje v školách a školských zariadeniach činnosť politických strán a politických hnutí a ich propagáciu, ale vynaliezaví aktéri si vedia nájsť spôsob, ako sa k študentom priblížiť. Trebárs aj cez prázdninové kurzy.

Dá sa namietať, že tretí sektor nemá náboženský ani politický charakter. Funguje na dobrovoľníckej báze, je neziskový, inštitucionálne oddelený od štátu, má právnu subjektivitu. Andrej Knapko však pri vymedzení tretieho sektora pripúšťa aj jeho širšie vymedzenie. A potom „do tretieho sektora sa zaraďujú aj samosprávne stavovské organizácie, verejnoprávne inštitúcie, štátne fondy a napokon aj

POZNÁMKA

cirkvi, náboženské združenia, politické strany a politické hnutia“. Takže tretí sektor podľa autora tvorí celý verejný priestor. Môže dostávať príspevky od štátu, funguje na samosprávnom princípe a nekontroluje ho štát ani inštitúcie stojace mimo neho. Na Slovensku dosiahli treťosektorové združenia väčší vplyv než štátne inštitúcie. Preto celkom oprávnene vzniká otázka, kto vlastne riadi štát. Sme ešte zastupiteľská parlamentná demokracia alebo sme vybudovali alternatívny pilier moci, ktorý sa vymyká akejkoľvek kontrole štátu? Bez možnosti občanov voliť si svojich predstaviteľov moci. A je pozoruhodné, že napriek tomu, že ide skôr o sektárske skupiny než o občiansku spoločnosť, nazývajú sa občianske združenia.

Treba povedať, že občianske združenia sa angažujú najmä v oblasti ľudských práv. Kým európska kultúra si zakladá na hodnotách antickej a kresťanskej civilizácie, mimovládny sektor nemá hodnotový základ. Skôr sa vymedzuje voči niektorým extrémistickým prejavom, čím ich prakticky vsugerúva spoločnosti. Ak si zoberieme hociktorú agendu dohovorov, v ktorých figurujú ľudské práva, vždy sa v nich spomínajú termíny ako diskriminácia, xenofóbia, antisemitizmus, extrémizmus a rasizmus. Sú tiež obsahom Pedagogicko-organizačných pokynov na školský rok 2018/2019, najmä v časti ľudské práva. Hovorí sa v nich napríklad, že „výchovu k ľudským právam v triede usmerňovať tak, aby sa stala integrálnou súčasťou celoživotného procesu podpory a ochrany ľudských práv, aby podporila hodnotu človeka ako ľudského jedinca a rozvoj medziľudských vzťahov v demokratickej spoločnosti“. Školy tiež majú vytvárať priaznivé multikultúrne prostredie, do školských osnov majú zapracovať témy súvisiace s multikultúrnou výchovou, nezabúda sa ani na rovnosť mužov a žien. O výchove k mravnosti a vlastenectvu nie je v materiáli, ktorý podpísala ministerka školstva, vedy, výskumu a športu SR Martina Lubyová, nominantka SNS, ani zmienka.

Zaujímavým poznatkom z pokynov je stať, kde sa hovorí, že rezort „informuje školy o možnosti zapojiť sa do celoslovenského programu Školy, ktoré menia svet“, a odporúčajú Metodickú príručku na občiansku náuku, mediálnu a etickú výchovu pre ZŠ a SŠ Inštitútu pre aktívne občianstvo, čiže mimovládnej organizácie. Inými slovami, rezort školstva dobrovoľne odovzdáva formovanie myslenia mladej generácie do rúk sektárskej organizácie. To je tá reforma školstva?

SPOZA OPONY

Prečo Maďarom všetko prechádza

Dušan D. KERNÝ

Sú médiá, ktoré otvorenie mosta v Štúrove zaradili do kalendára osláv dejinných výročí v rámci storočnice 1918 – 2018 alebo polstoročnice 1968 – 2018. Most medzi slovenským mestom Štúrovo a maďarským Ostrihomom otvorili, samozrejme slávnostne, 11. októbra 2001. Obe mestá od Vianoc roka 1944, keď most vyhodila do vzduchu ustupujúca nemecká armáda, nespájal dlhé desaťročia nijaký most a je viac ako zaujímavé prečo? Pre politiku to bola sláva. Dokument nových vzťahov medzi oboma štátmi, aj keď stavba nebola rozhodujúcim prepojením medzi oboma národmi. Jasné, išlo aj o ambíciu novej Dzurindovej vlády mať medzinárodný úspech práve po boku s Viktorom Orbánom.

Most otvorili na konci roka 2001 vrátane medzinárodnej projekčnej prípravy (podiel mal Dopravoprojekt z Košíc). Z troch stavebných firiem bola jedna slovenská. Podstata dobre vypočítaného ťahu spolupráce s Orbánom spočívala najmä v tom, že celý most vlastne zaplatili fondy Európskej únie, tá dala desať miliónov eur a oba štáty sa podelili na polovicu nákladmi za jeden a pol milióna.

Most sa však stal symbolom maďarskej politiky – pri otvorení sa nechal maďarský politik Viktor Orbán vyfotografovať s predsedom vlády SR Mikulášom Dzurindom aj na maďarskej strane mosta. Reč tejto fotografie hovorila jasne, kto považuje celé podujatie najmä za svoju politickú výhru, kto získal oveľa väčšie uznanie u maďarského voliča, práve tak ako aj menšinového, než získal na svojej strane jeho slovenský náprotivok. Fotografia Orbána a Dzurindu sa tak stala aj symbolom novej atmosféry v dvojstrannej spolupráci. Isteže, slovenská strana to mohla, a tiež to aj propagačne urobila ako súčasť svojej novej proeurópskej politiky. Lenže maďarská strana vytiahla väčšie tromfy. O týždeň sa na moste odohrávali iné obrazy. Skúsený a sebavedomý Orbán sa nechal fotografovať na moste s rakúskym kancelárom a bavorským predsedom vlády, s politikmi z rovnakých kresťansko-demokratických či sociálnych strán, predstaviteľmi desaťmiliónového Rakúska a vyše dvanásťmiliónového bohatého Bavorska, pritom oboch politikov z kategórie ťažkých politických váh v európskom zoskupení ľudoveckých strán v europarlamente.

Prečo si pripomínam obrazy zo Štúrova tých čias, prečo hovorím o reči fotografií z toho obdobia? Lebo v našich hlavných správach sa odkaz na toto ľudovecké prepojenie prakticky nepripomína práve také dlhé roky, ako ono trvalo jestvuje v maďarskej, ako aj európskej konzervatívnej a k národovectvu, ak nie k nacionalizmu tiahnucej tvrdo protiľavicovej politike. A je aj zdrojom toho, prečo Maďarom prechádza všetko, čo nám neprešlo.

Premiér z Bratislavy v tom roku 2001 nepasoval do obrazu maďarského úsilia byť centrom integračných procesov v strednej Európe. Ako keby Slovensko bolo len objektom maďarského úsilia. Je naozaj čudné, že Dzurinda z toho istého politického ľudoveckého zoskupenia ako maďarský a bavorský predseda vlády a rakúsky kancelár sa nehodil do obrazu.

Aj tento rok sme si v nijakých hlavných správach nevšimli kľúčovú udalosť. Na tradičnom novoročnom stretnutí bavorskej CSU, na stretnutí ešte pred dlho očakávaným vytvorením nemeckej koaličnej vlády, bol hlavný hosť – nuž kto iný ako predseda maďarskej vlády Viktor Orbán. On hovoril po boku Horsta Seehofera, vtedy predsedu bavorskej strany CSU a istotne budúceho ministra koaličnej federálnej nemeckej vlády. Padali slová o spoločnom politickom záujme a ani vzájomné priatelíčkovanie oboch nebolo len zdvorilosťou. Už vtedy sa jasne deklarovali spoločné politické záujmy a postup. Dnes to vidíme na dramatickom priebehu nemeckej vnútropolitickej krízy, vidíme, ako sa bavorský koaličný partner a minister zaťal v mocenskom boji proti Merkelovej, akoby ju naozaj chcel zvrhnúť. Vidíme, ako Vyšehradská štvorka postupuje spoločne a jej postup sa vlastne zhoduje s tým, čo si maďarský a nemecký bavorský politik povedali v chladnom januárovom dni na začiatku roka 2018.

SEBAOBRANA

Určite sa vám stalo, že sa ozval telefón, vy ste hovor prijali a z druhej strany vás slušný hlas slušným spôsobom informoval o novinkách a zmenách vo vedení bankového účtu. Potiaľ všetko v poriadku, finančné ústavy majú oprávnený záujem na udržiavaní dobrých vzťahov s klientmi. A pre klienta taký hovor neraz ušetrí cestu do banky osobne. Lenže – je tu jedno obrovské riziko – identifikácia. Milý hlas vás poprosí o „zopár" identifikačných údajov, aby mohol s vami komunikovať o podrobnostiach vášho účtu. Najskôr si vypýta posledné štyri čísla z rodného čísla, potom prvé štyri z bankovej karty.

Nie každému povedzte všetko

Aj potiaľ sa to dá považovať ešte za prijateľný spôsob overovania si totožnosti cez telefón. Lenže – čo ak vám o mesiac zavolá „z banky" iný hlas a ponúka „najnovší a jedine pre vás výhodný produkt"?Vy už si nepamätáte, ktoré série čísel ste nadiktovali minule a tak celkom poslušne nadiktujete „hlasu" tie zostávajúce. Stačí mesiac a má vaše rodné číslo, číslo bankovej karty a ak potrebuje ešte viac, zavolá aj do tretice. Vy si určite v desiatkach telefonátov, ktoré ponúkajú to a tamto nepamätáte, kto vám čo vnucoval pred mesiacom či dvoma. Ale v krátkom čase tak môžete úplne neznámej osobe nadiktovať všetky potrebné kontaktné údaje na to, aby mohla manipulovať s vaším účtom, to znamená aj vyberať z neho vami uložené vaše finančné prostriedky. Jednoduché, nie? Aj preto prichádza nasledujúca rada – veľmi dôsledne si overujte, s kým hovoríte, o čo vás v telefonáte žiada a máte možnosť si overiť aj vy, že to nie je iba falošný telefonát. Napríklad aj tak, že požiadate kontaktujúcu osobu, aby na oplátku vám preradila nejaký identifikačný údaj z vášho účtu – napríklad poviete – prosím, na overenie – je na účte, o ktorom sa rozprávame, disponibilné právo aj na inú osobu? Je to muž alebo žena? A tak viete, že tento hovor „akože" z banky nie je akože, ale naozaj je korektný.

A keď už sme pri telefonátoch – v nedávnej minulosti, ale i v súčasnosti sú mnohí naši občania doslova zavalení podivnými telefonátmi, pri ktorých to všetko vyzerá ako zavolanie, ale kým hovor aktivujete, volajúci prestane zvoniť. Vy v dobrej viere voláte spätný hovor, lebo tak káže slušnosť, a o to práve volajúcemu ide. Na neznáme konto začnú naskakovať peniažky, ktoré budú účtované vám. Takže – nevolajte spätné hovory a hlavne, nevolajte ich na čísla, ktoré váš telefónny prístroj nevie identifikovať alebo majú prečudesnú medzinárodnú predvoľbu.

Ivan BROŽÍK
Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

S Dušanom DAUČÍKOM, čestným predsedom Švédsko-slovenského spolku

O časoch, keď aj šuster bol kapitalista

Zhovárala sa Zuzana PAVELCOVÁ – Foto: archív D. D.

Dušan DAUČÍK je čestný predseda Švédsko-slovenského spolku so sídlom v Štokholme, prvý podpredseda SZSZ, ale aj dlhoročný šéfredaktor Svenks Slovak Info, jediného slovenského mesačníka vo Švédsku. Práve tieto skutočnosti boli osnovou rozhovoru s týmto činorodým Slovákom, ktorý patrí k staršej krajanskej emigrácii, keďže sa narodil ešte pred vojnou a jeho otec živnostník mal kníhviazačstvo presne na tých miestach, kde dnes v Bratislave stojí nová budova Úradu vlády SR...

● Takým podnikateľom, ako bol váš otec, zrejme po tzv. Víťaznom februári ruže nepokvitli...

Máte pravdu. Po znárodnení nastali pre tzv. kapitalistov ťažké časy. Väzenie alebo preškolenie. Otec mal šťastie v tom, že potrebovali strojových sadzačov. Bol typograf, ale aj tak musel podstúpiť dvojročné učňovské preškolenie. Samozrejme aj s takým platom. Okrem toho prišla výmena peňazí s rabiátskym kurzom, zaviedol sa lístkový systém na potraviny a šatstvo. Nastali nám zlé časy. Chudoba si sadla na náš prípecok. Denne na naše Ľudové námestie, kde bývala väčšine stredná vrstva – zrejme nepriatelia robotníckej triedy – prichádzali muži v kožených kabátoch a zakaždým odviekli do Minorky alebo Škodovky Tudor ľudí i mnoho otcov mojich spolužiakov. Vtedy aj šuster bol kapitalista. Veľa sa z nich ani nevrátilo a domy sa pridelili súdruhom.

● Ako ste z detstva prešli cez ďalšie životné medzníky až k rozhodnutiu opustiť vlasť a hľadať šťastie tam, kde malo reálnejšie obrysy?

Piateho marca 1953 zomrel Stalin. Ja žiačik v tretej ľudovej na Kalinčiakovej ulici spolu so spolužiakmi sme museli v póroch chodiť na chodbe okolo busty súdruha Stalina ovenčenej čiernym súknom. Štuchali sme sa s Jožom Polákom. Riaditeľka Gurtlerová nás za uši vtiahla do riaditeľne a museli sme si napísať do žiackej knižky: ,,Váš syn nie je dostatočne socialisticky vychovávaný, neprejavil ľútosť, keď naše slniečko Jozef Vissarionovič Stalin zomrel!" (Po ňom zomrelo náhle ešte veľa súdruhov, čuduj sa svete náhle aj súdruh Gottwald...). Otcovi sa po prečítaní poznámky roztriasli kolená: „Čo si to vyviedol!" bedákal pre spomínanú klímu tých rokov a z možných následkov...

Môj kádrový posudok sa ani v ďalšej budúcnosti nijako nezlepšoval! Prečo to spomínam? Tieto časy veľmi ovplyvnili môj život. Slánského procesy, vypínanie elektriny, ohne v Plaveckom Štvrtku, strach. Prišla síce dubčekovská eufória, ale tú vystriedalo sklamanie z okupácie. Vidiac ruských vojakov sediacich na hlávkach kapusty s automatom v ruke nedalo sa pochybovať o ich dlhodobých úmysloch. Angažovali sme sa vylepovaním plagátov a odporom proti okupantom. Bolo treba s mojím „kádrovým profilom" nad niečím uvažovať? Sloboda, žiaľ, bola inde. Polygrafické vzdelanie som ukončil úspešne, priemyslovku začas tiež a Západoslovenské tlačiarne a Slovenská kartografia mi dali dobré základy do profesijného života. Vo Švédsku som bol schopný hneď pracovať v najväčšej tlačiarni v Škandinávii, zdokonaliť si vzdelanie v Štokholme, aby som sa mohol stať vedúcim oddelenia...

● Kedy a za akých okolností ste sa začali vo Švédsku venovať krajanskej problematike?

Prečo to všetko o minulosti spomínam? Život je komplikovanejší, ako si mnohí mladší dnes predstavujú. Slobodu demokracie, ale aj nášho Slovenska bolo treba dlho pripravovať. V zahraničí sme sa mnohí angažovali cez slovenské organizácie. V mojom prípade cez Svetový kongres Slovákov, Svetové združenie Slovákov žijúcich v zahraničí, ale najmä v krajine, kde sa mi začal nový dospelý život – vo Švédsku. Založili sme si slovenský spolok, lebo už sme nechceli byť ,,Čechmi", ako nás Švédi hádzali všetkých do jedného vreca.

INTERVIEW

Dušan DAUČÍK je šéfredaktor jediného slovenského mesačníka vo Švédsku.

● Svensk Slovak Info je reprezentatívne periodikum slovenskej menšiny vo Švédsku. Komu je časopis venovaný, aké témy na svojich stránkach ponúka?

Spolkový časopis sa mi podarilo založiť neskôr. Dnes už aj tak má dvadsaťdva ročníkov. Švédsko je desaťkrát väčšie než Slovensko, krajania žijú vo veľkých vzdialenostiach od Štokholmu. A čo nás spája, ak nie periodikum? Dnes stále nestráca na význame. V časoch mobilných telefónov a internetu pôsobí skôr správou, čo sa už udiala, a v tom je podstatná zmena. Slovák, čo ho dostane do rúk, má pocit, že nie sme v tej krajine stratení, časopis nás spája, aj keď niekto býva tisícpäťsto kilometrov na sever alebo sedemsto kilometrov na juh.

● Vy ako jeho šéfredaktor nežijete iba úspechmi časopisu, ale ako bývalý predseda Švédsko-slovenského spolku často riešite aj komplikácie, problémy slovenskej diaspóry vo Švédsku. Na čo ste právom hrdí a naopak, s čím sa najviac boríte, od koho a akú pomoc by ste potrebovali?

Spolok prešiel rôznymi obdobiami. Veď väčšina z nás nemohla chodiť domov. Komunistický režim sa k nám, samozrejme, nesprával ústretovo. Riešili sme rôzne osobné tragédie členov a tiež sme sa usilovali pomáhať novej druhej Slovenskej republike. Vytvorili sme akcie pre humanitárnu pomoc začínajúcemu Slovensku. Presvedčili nemocnice, ktoré obmieňali nepoužitý materiál. A tak sa zdravotnícky materiál dostával na Slovensko. Nakladali sme ho celé kamióny. Už do roku 1996 odišlo deväť nákladných áut s posteľami, invalidnými vozíkmi, barlami, chodúľmi, toaletnými stoličkami aj hydraulickými polohovateľnými posteľami... Zohnať, naložiť, vypraviť! Ale s dobrým pocitom, že niekomu tieto veci uľahčia život. Do roka 2017, keď šlo posledné nákladné auto, poslali sme materiál asi za milión eur...

Robili sa aj iné zbierky – na slovanských bratov vo vojne v Juhoslávii, na povodne či aj na ,,kúsok opony" na stavbe nového SND. Dnes nechápem, ako sme to všetko mohli zvládnuť. No nedávali sme iba my, aj Slovensko nám veľa dalo, najmä na kultúru. Bola to Matica, ktorá mala na pamäti Slovákov zahraničí. Prišli umelci, herci, prišli vystupovať deti, vojenský súbor... Nastalo obdobie úžasnej vďačnosti, keď k nám na sever zavítala taká vzácna slovenská kultúra. A za všetkou tou starostlivosťou bola Matica, ktorá vytvorila úžasné kontakty s domovinou. Nech v dnešnej dobe ľudia ináč hľadia na osobnosti, ktoré ju v minulých rokoch viedli, aj na ich spolupracovníkov, mnohí medzi nami už nie sú, ale oni majú veľké zásluhy na stretnutiach, festivaloch, spájaní Slovákov z rôznych krajín – ľudia zapálení v zahraničí alebo doma za rodné Slovensko. Dnes túto úlohu prebral štát, ale dobré vzťahy s Maticou a prínosná spolupráca sa zabudnúť nedajú.

● Akou činnosťou sa dnes Švédsko-slovenský spolok zaoberá? Máte za sebou Dni slovenského zahraničia. Ako prebiehali?

Ešte stále v ňom hlavnú organizačnú zložku tvoria ,,šesťdesiatosmičkári". Už to bude päťdesiat rokov, keď sme my mladí a pekní, ako sa hovorí, prišli zo znásilneného domova do Švédska. Vystrašení, väčšina bez znalosti nejakej cudzej reči, ale odhodlaní nájsť si čo najskôr prácu a začať nový život. Nijaká emigrácia nie je ľahká, popri dennodennom boji so smútkom za domovom, rodinou. Ja osobne som už nikdy nemal možnosť stretnúť rodičov (aký žiaľ museli tisícky rodín prežívať! Toto je jeden z najväčších zločinov komunizmu!). Ako ste spomenuli, naša činnosť je najmä udržovať si slovenskosť, stretávať sa a usporadúvať prednášky, sem-tam aj väčšie spoločenské podujatia. Spolok spolupracuje aj so Slovákmi v zahraničí. Sme súčasť Svetového združenia Slovákov žijúcich v zahraničí. Veľmi dôležité sú práve stretnutia s inými spolkami Slovákov, ktoré prebiehajú každoročne v inej európskej krajine. Vlani sme to boli práve my v Štokholme, čo sme usporiadali stretnutie. A myslím si, že sme uspeli.

Chcem poprosiť Maticu slovenskú, aby naliehala na štát – na rezort školstva, aby sa vyučovala pravdivá história a najmä vlastenectvo. V týchto vedomostiach je väčšina mladých na scestí. Je to povinnosť Matice, ochrankyne slovenských záujmov. Nech je vedenie akékoľvek, ale línia musí byť jasná. Stačí sa pozrieť na naše susedné štáty. Prajem Slovensku, aby si uchránilo svoju slobodu a demokraciu, lebo v posledných dňoch sme svedkami toho, že o našu krásnu krajinu majú záujem aj cudzie sily.

MEDZI NAMI

Nástup rohatých sofistov

Ľudovít ŠTEVKO

Poznáte ten známy sofizmus Eubulida z Milétu? „Čo si nestratil, to máš. Nestratil si rohy, teda rohy máš," vyslovil tento starogrécky filozof zo štvrtého storočia pred Kristom s vedomím absurdity svojho výroku. Odvtedy je sofizmus ako zdanlivo logické tvrdenie synonymom nesprávneho použitia pravidiel dedukcie, ktoré je len ironickou slovnou hračkou, lacným prostriedkom na klamanie naivného poslucháča. Smiešne je, ak šibalstvá starých Grékov používajú s vážnou tvárou a bez ostychu ako nevyvrátiteľné logické tvrdenie niektorí slovenskí politici typu Igora Matoviča alebo tzv. nezávislí a slušní kandidáti na úrad prezidenta.

Pozoruhodné je, ako sa z hľadiska figliarskej filozofie potulných učiteľov sofizmu prezentoval Robert Mistrík, opozíciou a médiami preferovaný kandidát na budúceho prezidenta. Na tlačovej prezentácii mu novinár položil otázku, či mu neprekáža, že bude jeho meno spájané s americkou tajnou službou CIA, ktorá má s firmou ESET nadštandardné vzťahy, čím narážal na čiastočné finančné krytie jeho kampane človekom tejto spoločnosti. Mistrík sa ohradil, že jeho sponzorom je súkromná osoba Richard Marko, šéf ESET-u, a teda to nemá nič spoločné s tou firmou. Nemusíme hádať, prečo mu to väčšinové médiá zhltli aj s navijakom. Vedec Mistrík sa znížil na úroveň naivného sofizmu podobne ako jeho vzor, Andrej Kiska, ktorý použil podobný „rohatý sofizmus", keď tvrdil, že je vecou účtovníctva firmy KTAG, ktorá spolufinancovala jeho prezidentskú megakampaň, a on ako spolumajiteľ firmy je mimo tejto kauzy. A jeho škandál s pozemkom vo Veľkom Slavkove je vlastne škandálom štátu, ktorý neustriehol mafiánske prevody na Katastri nehnuteľností v Poprade.

Nemá zmysel, aby sme sa zaoberali rohami oboch pánov: učiteľa Kisku a žiaka Mistríka, dôležitejšie je, že vzorný žiak verejne vyhlásil, že chce pokračovať v šľapajach vzorného učiteľa. Veď Mistrík vlastne kopíruje kampaň svojho predchodcu, lebo zákon-nezákon tak ako on začal s vyvesovaním stoviek a tisícov plagátov a bilbordov po celom Slovensku pred oficiálnym vyhlásením termínu prezidentských volieb. Mistrík tvrdí, tak isto ako tvrdil Kiska, že kampaň si bude platiť výlučne zo svojich zdrojov, hoci aj s finančným prispením šéfa ESET-u, prípadne šéfa politickej strany SAS.

Oboch pánov – súčasného a potenciálneho prezidenta – spája mentálny svet liberálov, ktorí zaspali dobu hlásaním myšlienky, že „multikulturalizmus obohacuje krajinu" tak ako v Amerike. Zásadný rozpor tejto myšlienky spočíva v tom, že do USA prichádzali za prácou v lodnom podpalubí najmä migranti z Európy, ktorí prechádzali prísnym výberom v záchytnej stanici na povestnom Elis Islande, a do Európy dnes prichádzajú za sociálnymi dávkami najmä migranti z Afriky ilegálne, nekontrolovane, často bez totožnosti. Americkú prosperitu budovali milióny pracovitých rúk Slovákov Írov, Nemcov, Poliakov a príslušníkov iných národov s príbuznou kultúrou. Budú vytvárať európsku prosperitu migranti s diametrálne odlišnou mentalitou, kultúrou a náboženstvom, ktorí sa už pri svojom príchode na nové teritórium správajú nepriateľsky k domácej kultúre a tradíciám? Na taký multikulturalizmus si nemôžeme zvyknúť z princípu národnej sebazáchovy, aj keď nám ho budú od rána do večera propagovať médiami nedotknuteľní liberáli ako Kiska a Mistrík.

Mentálnych podobností medzi dvoma spomínanými pánmi by sa našlo viac: obaja mali a majú rovnakých pánov i poradcov. Pravdaže, pánov neradno spomínať, lebo majú dlhé prsty, ale zato možno otvorene hovoriť o poradcoch a cvičiteľoch. Trénerom Andreja Kisku bola a teraz je tréningovým cvičiskom Roberta Mistríka tá istá agentúra s priliehavým názvom Komplot. Tušíme, aký komplot a proti komu sa chystá v budúcich prezidentských voľbách.

Momentálny ideologický triumvirát – Kiska, Mistrík, Sulík – sa ešte rozšíri o účasť iných vplyvných veličín: o médiá, mimovládne organizácie a istú nadnárodnú spoločnosť so sídlom v USA. Účastníci „komplotu" sa už spolu stretávajú. Kiska navštívil Sulíka v jeho rodinnom prostredí, Mistrík navštívil oboch a uchádza sa aj o podporu ďalších pravičiarov zapadajúcich do tejto liberálnej schémy. Nad Slovenskom sa nezačínajú rozprestierať krídla falošného „Dobrého anjela" ako kedysi, ale dnes už krídla Tolkienovho Mordora. Dáme sa opäť oklamať rohatými sofistami?

Chorvátsky paradox prehlbuje prílev turistov, ale aj odchod domácich

Na Jadrane bude drahšie a ľudnatejšie

Dušan D. KERNÝ – Foto: Emil SEMANCO

Chorvátsko je pre návštevníkov mimoriadne príťažlivé, v príjmoch z turizmu získava viac ako Grécko či Španielsko. Už vlani vo väčšej miere objavilo jadranské pobrežie asi stošesťdesiattisíc čínskych turistov. Tento rok napriek ďalšiemu nárastu cien o päť až desať percent očakáva Jadran rekordný počet dovolenkárov.

Jadran zaznamenával návštevnícke rekordy ešte v šesťdesiatych rokoch; v pamätnom roku 1968 počet prenocovaní presiahol šesťdesiatosem miliónov. Vlani to bolo vyše osemdesiat miliónov prenocovaní. Najviac tu prichádza Nemcov – viac ako dva a pol milióna. Na jedného Chorváta (počet obyvateľov je 4,1 milióna), pripadnú do roka takmer štyria turisti. Vlani totiž prišlo do krajiny vyše osemnásť a pol milióna turistov, rok predtým šestnásť miliónov tristotisíc. Celkový prínos z turizmu pre chorvátske národné hospodárstvo tvorí štvrtinu hrubého národného dôchodku. Kým v Chorvátsku to tvorí dvadsaťpäť percent HDP, povedzme v Španielsku je to 14,9 percenta.

V prímorských rezortoch z roka na rok pribúda pre turistov lákadiel a pestrejšia je aj ponuka služieb, medzi ktoré už, samozrejme, patrí aj škola surfovania ako na Zlatom myse pri mestečku Bol na ostre Brač.

■ PRIVEĽA TURISTOV

Čo sa skrýva za týmito číslami? Niektoré mestá, ako trebárs Dubrovník, navštívilo vlani jeden milión stotisíc turistov, pritom v starom Dubrovníku žije trvalo len tisíc obyvateľov. Mesto, ktoré je od roku 1979 zaradené do svetového kultúrneho dedičstva UNESCO, mnoho domov predalo, neraz bohatým Rusom alebo Arabom. Celosvetová spravodajská televízia CNN zaradila Dubrovník medzi dvanásť miest, ktorým sa treba v tomto roku radšej vyhnúť. Dubrovník dala hneď na tretie miesto. Pre mesto je to veľmi citlivá téma, z turizmu žije a rozbory nadmerného turizmu, tzv. overturismu, prenechá radšej iným. Na začiatku rozbiehajúcej sa sezóny je zaujímavá iná kľúčová otázka: čo všetko z obrovského prílevu turistov a ich peňazí zostáva v Chorvátsku? Čo z toho majú samotní Chorváti? Túto otázku si položil Hubert Beyrle, nemecký autor turistického sprievodcu Chorvátskom a odborník na turizmus vôbec. Využil pritom chorvátske podklady – vládny dokument o stratégii rozvoja turizmu do roku 2020, analýzu o udržateľnom rozvoji turizmu z roku 2016 či bruselské analýzy toho, čo je príčinou vysokej chorvátskej závislosti od dovozu. Analýzu uverejnil mesačník Le Monde Diplomatique s titulkom: Turisti prichádzajú, Chorváti odchádzajú.

■ ZAHRANIČNÝ KAPITÁL

Jadro ekonomickej aktivity v oblasti turizmu spočíva v prenocovávaní, v prenájme nocľahov a hotelov. Priemerný turista na to zo sto eur na deň vynaloží polovicu. Chrbtovú kosť turizmu tvorí okolo šesťsto hotelov a okolo štvrť milióna súkromných izieb a apartmánov. Hotely sú však stále väčšmi v rukách hotelových koncernov a zahraničných vlastníkov vrátane takých, ktorých považujú za balkánsku variantu oligarchov. Uplatnili sa aj príslušníci rodín krajanov, ktorí kedysi pred biedou odišli do Južnej Ameriky ešte pred prvou svetovou vojnou, zbohatli a teraz patria k najbohatším rodinám v Čile.

Prenájom súkromných izieb je vlastne poloprofesionálne vedľajšie zamestnanie v desiatkach tisíc domácností na pobreží Jadranu. Lenže už dávno miestne turistické agentúry stratili monopol nad ich sprostredkovaním. Veľká časť príjmov tak odchádza priamo do zahraničia. Okrem toho zahraničné agentúry dbajú o to, aby hotely, práve tak ako súkromné izby a apartmány, boli vybavené najnovším štandardom. Len ten, kto ho má, môže úspešne prenajímať a podnikať, pritom zahraničné agentúry si priamo sťahujú poplatky za sprostredkovanie. Miestni remeselníci, samozrejme, majú príjem, ale určujúca je výbava prevažne z dovozu – chladničkou počnúc, klimatizáciou, farebným televízorom a internetovým pripojením končiac. Do toho treba investovať a domáce firmy, ktoré nie sú v tomto kolotoči prenájmu, majú veľké problémy uplatniť miestne služby a miestne výrobky.

■ ČAS BRIGÁDNIKOV

Všetko však poskytuje väčšinou len možnosti najmä pre nekvalifikované pracovné sily, a aj to len sezónne. Na pracovné miesta, ktoré turizmus vytvára, stačí len nízka kvalifikácia, neposkytujú nijaký významný podiel nárastu produktivity. Pracovné podmienky sú neraz také zlé, že hotely stále väčšmi najímajú personál zo zahraničia. Kvalifikovaných a lepšie platených miest v mimoturistickej ekonomike je málo, je ich nedostatok. Tí Chorváti, ktorí sa nepodieľajú nejakým spôsobom na turistickom ruchu, nie sú nijako ekonomicky zapojení, či už ako prenájomcovia alebo čašníci, nepociťujú nijaký priamy prínos, cítia len náklady z rastúcich cien.

Za takýchto okolností dochádza k paradoxnému javu – kým v lete milióny zahraničných turistov smerujú na juh a Chorvátsko je preplnené zahraničnými hosťami, domáci, najmä mladí, tiahnu natrvalo na sever. Ak pred niekoľkými rokmi vysťahovalectvo z Chorvátska bolo na úrovni desaťtisíc ročne, teraz je to tridsaťtisíc. Len v Nemecku už žije takmer pol milióna Chorvátov. Chorvátski politici kritizujú tento stav, ale nemajú naň nijaké riešenie. Tak sa prehlbuje rozkol v chorvátskej spoločnosti: na veľmi malú a dobre prepojenú elitu s príjmami a na druhej strane väčšinu obyvateľstva, ktorej turizmus umožňuje prežiť, ale nemá väčšiu a lepšiu pracovnú perspektívu.

Národné matičné slávnosti 2018

Po štyroch rokoch sa oslavy založenia MS vracajú do Martina. Napĺňa sa tak koncepcia ich putovania po Slovensku (2015 – Hrušov, 2016 – Komárno, 2017 – Trnava) s tým, že na okrúhle výročia sa navrátia do Martina. Organizátori ich pripravujú na sobotu 4. augusta v sídle Matice. Celodenný program naplnený hudbou, tancom a spevom sa odvinie na nádvorí matičnej budovy. Účinkovať budú matičné kolektívy zo Slovenska aj zahraničia. Okrem toho si účastníci budú môcť prezrieť expozíciu Domu J. C. Hronského a archívu MS. Prístupná bude aj expozícia Literárneho múzea Slovenskej národnej knižnice v prvej budove MS. Predstavia sa aj ďalšie matičné pracoviská. Program vyvrcholí slávnostným programom so začiatkom o 17. hodine. Venovaný bude dvadsiatemu piatemu výročiu vzniku SR. Pri tejto príležitosti Matica odovzdá mimoriadne ocenenia dvadsiatim piatim osobnostiam, ktoré sa zaslúžili o vznik a pretrvanie našej štátnosti. Ťahákom tohto programu je folklórny súbor Chemlon z Humenného.

Pre účastníkov, ktorí chcú prísť do Martina už v piatok večer, je zabezpečené ubytovanie v internáte v trojlôžkových izbách v cene sedem eur na osobu. Záujemcovia si ho môžu rezervovať a zaplatiť do 17. 7. 2018. Kontaktnou osobou je PaedDr. Branislav Kohút, riaditeľ TIÚ MS (Tel: 043/ 381 2830, mobil: 0915/ 988 896 E-mail: branislav.kohut@matica.sk). Poplatok môžete uhradiť na č. ú.: SK28 7500 0000 0040 0786 8337. Do poznámky k platbe uveďte vaše meno, aby sa dala platba identifikovať! Vo večerných hodinách na nádvorí druhej budovy Matice slovenskej sa bude konať divadelné predstavenie matičných ochotníkov. Podrobný program a ďalšie informácie a pokyny pre účinkujúcich aj účastníkov nájdete na matičnom webe.

Národné matičné slávnosti sa vždy vyznačujú bohatým sprievodným programom, v ktorom hlavné slovo patrí folklórnym skupinám a súborom. Nebude tomu inak ani v tom roku v Martine v sobotu 4. augusta.

BESEDNICA

Pre väčšinu populácie našej planéty sú majstrovstvá sveta vo futbale skutočným sviatkom, dlhoočakávanou oslavou nielen samotnej najpopulárnejšej kolektívnej hry, ale aj všetkých pozitívnych vlastností a emócií, ktoré môže svetu dať šport. Žiaľ, aj najlepšiu oslavu dokáže pokaziť neadekvátne správanie jednotlivcov, ktorým nikto nevštepil, čo je to úcta voči súperovi.

Dvojhlaví gólostrojci

Provokatívne gesto Shaqiriho

Takýmito nespratníkmi sa ukázali v zápase Švajčiarsko – Srbsko dvaja bezprostrední strojcovia helvétskeho úspechu: Xherdan Shaqiri a Granit Xhaku. Obaja futbaloví „gastarbajteri“, pôvodom Albánci zo srbskej oblasti Kosovo a Metochija, v návale eufórie po strelení gólu ukázali provokatívne gesto spojených dlaní vytvárajúcich dvojhlavého albánskeho orla. Tento symbol radi používajú priaznivci vytvoreniaVeľkého Albánska. Bizarná na celej záležitosti je skutočnosť, že Shaqiri vlastní okrem švajčiarskeho aj srbské občianstvo, ktoré si podľa srbskéhoportálu Alo.rs nechal úradne potvrdiť začiatkom tohto roka.To mu však evidentne nebráni, aby svoju „lásku“ k vlasti prejavoval takýmto spôsobom – zámerne provokačným.

O tom, že nešlo o akési emocionálne pošmyknutie, svedčí skutočnosť, že Shaqiri už pred zápasom na svojom profile na sociálnych sieťach vystavoval fotografie svojich kopačiek s vyobrazením vlajky svojvoľne vyhláseného Kosova. Provokácia vyvolala lavínu ohlasov nielen v balkánskom mediálnom priestore. Olej do ohňa prilievali samotní aktéri vydávajúci sa za obete vojny, v skutočnosti však, ako odhalili srbské médiá, obaja žili vo Švajčiarsku dávno pred konfliktom v Kosove. K provokačnej kampani sa pridali rôzne osobnosti nielen švajčiarskej mediálnej scény. Smutne sa vyznamenali chorvátski fanúšikovia, ktorým vojvodili Stipe Mesić či Ante Gotovina. Napriek pravidlám FIFA, ktoré stanovujú, že za politické provokácie nasleduje dišpenz previnilcov v nasledujúcom zápase, boli provokatéri vybavení len peňažnou pokutou, ktorú dostal aj kapitán mužstva Stephan Lichtsteiner, ktorý sa z neznámych dôvodov pripojil k provokácii. Predstavitelia kosovského protektorátu z vďačnosti za tento „junácky“ počin vyhlásili národnú zbierku na zaplatenie pokút. Paradoxne sa tak chudobní Albánci poskladajú na pokutu dvadsaťtisíc švajčiarskych frankov pre Xhaku zarábajúceho stodvatisíc a Shaqiriho zarábajúceho štyridsaťtisíc eur týždenne. Verme, že podobné demonštrácie sa na futbalových MS už nebudú opakovať, aby futbal ostal tým, čo ho robí pekným.

Martin JARINKOVIČ
Foto: REUTERS

NA MARGO

Azda jediná privatizácia na Slovensku si zaslúži obdiv, a to privatizácia bytov alebo možnosť odkúpenia bytov za zostatkové ceny počas vlády Vladimíra Mečiara. Žiadna nasledujúca vláda neurobila nijaké opatrenia v prospech bývania najmä mladých rodín. Hoci niektorí kritici tvrdia, že práve mohutná privatizácia bytov začiatkom deväťdesiatych rokov spôsobila, že pôvodne štátne a družstevné byty sa za pár rokov stali osobným vlastníctvom, a aj táto skutočnosť zapríčinila, že počet nájomných bytov v západných krajinách je iný než na Slovensku. A keďže o výstavbu nájomných bytov nemá súkromný sektor záujem, lebo väčšinou sa stavajú ako sociálne byty s nízkou návratnosťou investície, mladé rodiny sa hypotekárnymi úvermi zadlžujú na tridsať i viac rokov. A to je problém.

Exekučné obete

Strata zamestnania alebo ochorenie sú častou príčinou nesplácania pôžičiek a exekútor je okamžite na prahu bytu. Začiatkom tohto roku evidoval Centrálny register exekúcií až 3,7 milióna konaní. Exekúcie sa týkajú takmer milióna osôb, z čoho vyplýva, že niektorí majú vedené dve, tri, dokonca sedem i viac exekučných konaní. To prezrádza, že pre takmer polovicu ľudí postihnutých exekúciou nejde o jednorazovú, možno náhodnú udalosť, ale že v mnohých prípadoch sa z toho stal systém. Napokon pri dnešných príjmoch a dôchodkoch sa občan ľahko dostane do neriešiteľnej situácie a ocitne sa v exekučnej pasci.

Najväčším problémom sú byty pre mladé rodiny. Kým na Slovensku je vlastné bývanie považované za prirodzený jav, najväčšiu životnú investíciu, v krajinách s dobre rozvinutým realitným trhom s nájomnými bytmi je sociálnym statusom cestovanie a užívanie si života. Mladí ľudia si nechcú komplikovať život splácaním hypotekárnych úverov. Ibaže tam sa nestavajú iba nájomné byty pre sociálne slabšie kategórie, ale pre všetky sociálne skupiny. V Nemecku alebo vo Veľkej Británii až päťdesiat percent zo všetkých bytov na bývanie tvoria nájomné byty. Na Slovensku v súčasnosti iba štyri percentá z celkového počtu postavených bytov tvoria nájomné byty. Navyše požiadavky na ich získanie sú značne komplikované, preto je najväčší záujem o byty s nižším štandardom. Byt sa nezískava do trvalého užívania, ale len na tri roky, stavajú sa jedno- a dvojizbové byty. Pritom žiadateľ nesmie byť vlastníkom nijakej inej nehnuteľnosti. To potvrdzuje orientáciu nájomných bytov na sociálne slabšie vrstvy obyvateľstva.

Príbehy rodín s deťmi, ktoré prišli o strechu nad hlavou, sú frustrujúce. Štát nemá vytvorené podmienky na pomoc pre takéto rodiny. Útulky neprijímajú rodiny s deťmi, ako povedala komisárka pre deti Viera Tomanová, skôr prijmú bezdomovcov so psom (píšeme o tom na inom mieste v týchto novinách). Následkom zlej sociálnej situácie sa trhajú rodiny, dostávajú sa do sociálnej siete bez perspektívy. Málokomu sa podarí prekonať takýto pád, lebo určujúcimi sa stávajú materiálne podmienky. Takto by nemala fungovať humánna spoločnosť.

Eva ZELENAYOVÁ

V útulkoch niet miest pre deti, pre zatúlaných psov sa strecha nad hlavou nájde

Bytový problém sužuje mladé rodiny

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Ilustračné foto: Emil SEMANCO

Pred troma rokmi schválila NR SR zákon o komisárovi pre deti. Vôbec prvou komisárkou sa stala Viera TOMANOVÁ, bývalá ministerka práce, sociálnych vecí a rodiny. Na júnovej schôdzi parlamentu predložila v poradí druhú správu o činnosti pre deti. V minulom roku riešila 1087 podaní, pričom každé jedno zosobňuje pohnutý život dieťaťa. Podania komisárke doručili priamo deti, ale aj fyzické a právnické osoby. Sú deti, ktoré sa ocitnú na ulici, lebo rodičia nedokážu platiť nájomné za byt. Iné sú šikanované spolužiakmi. Ďalšie sa ocitnú medzi rozhádanými rodičmi, iné aj v cudzom štáte. O tom, akú úlohu zohráva inštitút v hľadaní najlepšieho riešenia pre dieťa v ohrození, sa zhovárame s prvou komisárkou pre deti.

Pre opustené matky s deťmi má hlavné mesto Slovenska neraz na ubytovanie iba „maľované kulisy“ v podchodoch...

● Situácia v starostlivosti o deti sa za posledné štvrťstoročie dosť zmenila. Kedysi existovali linky SOS pre deti, ktoré sa ocitli v núdzi. Dnes také niečo nemáme, máme však komisárku pre deti. Čo to znamená, akú pomoc nájdu deti vo vás?

Na ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny sme pätnásť rokov bojovali o to, aby vznikol samostatný inštitút. V roku 2008 začlenili práva deti pod verejného ochrancu práv. Presadiť nezávislý inštitút v dnešnej podobe komisárky pre deti v tom čase nebola politická vôľa. Musím povedať, že linky SOS pre deti jestvujú aj dnes. Sú v nepretržitej prevádzke na Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny SR. A aj v našom inštitúte máme linku pre deti, ktorá funguje dvadsaťštyri hodín denne.

● Môžu sa k vám dovolať deti z celého Slovenska?

Áno, z celého Slovenska. Stretávam sa s tým, že zvyčajne v piatok či v sobotu večer potrebuje nejaké dieťa pomoc. To si vyžaduje spoluprácu policajného zboru, rýchlej záchrannej služby, a teda aj koordináciu rezortov, ktoré do prípadov vstupujú. Pracujeme na tom, dohodli sme spoluprácu s prezidentom PZ a chceme dotiahnuť ešte spoluprácu s rezortmi práce, sociálnych vecí a rodiny i zdravotníctva.

● Stúpa počet problémových detí, ktoré potrebujú pomoc?

Stúpa a najviac ma mrzí, že pribúdajú podnety detí, ktoré žijú v rozpadávajúcom sa partnerstve alebo manželstve rodičov. Tam pribúda tých problémov. Ale i šikana je nesmierne rozmnožená. Deťom sa na školách sa nevenuje dostatočná pozornosť. Predovšetkým tomu, s čím sa boria. Preto sme navrhli Univerzite Komenského, aby školili špeciálnych sociálnych pracovníkov, lebo pedagógovia na tie problémy nestačia. A je potrebné, aby sa deťom dostávala kvalifikovaná pomoc.

● Ako sa nám darí napĺňať Dohovor o právach dieťaťa?

Článok 2 Dohovoru o právach dieťaťa hovorí o tom, že dieťa nesmie byť diskriminované z hľadiska veku, pohlavia, vierovyznania, z hľadiska sociálneho statusu, národnosti či etnickej príslušnosti. Samozrejme, je tam toho vymenovaného viac a my neevidujeme dieťa ako zdravotne postihnuté či rómske. Vôbec také niečo u nás nejestvuje. Pre mňa je každé dieťaťom a riešim tie potreby, ktoré má.

● V ostatnom čase sa vo všetkých dohovoroch, smerniciach objavujú požiadavky na rodovú rovnosť. Ako sa to prejavuje v starostlivosti o deti?

Pokiaľ ide o rodovú rovnosť, ja som za. Stretli sme sa s tým, že v odmeňovaní mužov a žien boli tridsaťpercentné rozdiely na neprospech žien. Ešte aj dnes je rozdiel v obsadení nejakej riadiacej funkcie až deväťnásť percent na prospech mužov. Nezastávam názor, že by sme to mali riešiť v rámci legislatívy, to by si mali uvedomiť všetci.

● Ale rodová rovnosť nie je chápaná len v rovnosti mužov a žien, ale ide napríklad o požiadavku odstraňovania stereotypných rolí mužov a žien a o rodovú rovnosť...

Treba vychádzať aj z histórie a zo zvykov, ktoré tu sú. No tiež si treba uvedomiť, že ešte stále prevláda názor, že otec by mal rodinu materiálne zabezpečiť a matka by sa mala starať o výchovu deti. Ak sa však otec nezúčastňuje na výchove detí, to dieťa vidí nerovnosť, nerovnaký prístup vo vzťahu k dievčatku alebo chlapcovi. Myslím si, že Oľga Pietruchová sa na ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny usiluje tieto veci nejakým spôsobom riešiť, ale zasa si nemyslím, že sa to dá spoločnosti nalinkovať. Myslím si, že treba k tomu vychovávať ľudí, pracovať s deťmi odmalička a nemôže byť nijaký rozdiel medzi mužom a ženou. Z hľadiska biologického, fyzického, emotívneho vždy nejaký ten rozdiel bude. Ale na druhej strane je potrebná určitá symbióza. Rovnosť je potrebná medzi všetkými ľuďmi. Všetci ľudia majú mať rovnaké práva a povinnosti. Žiaľ, vytráca sa úcta k starším, vytráca sa výchova detí k takejto úcte, k zdravotne postihnutým, k rešpektovaniu ich práv. Treba im pomôcť, aby sa dokázali dovolať svojich práv.

● Vo vašej správe za minulý rok a sčasti aj za rok 2016, ktorú ste predniesli v parlamente, je uvedené, že najlepší záujem dieťaťa je komplexným, pružným a flexibilným pojmom. To je veľmi široký pojem, preto sa pýtam, ako dokážete naplniť všetky tieto charakteristiky. Čo je teda najlepší záujem dieťaťa?

Je definovaný v zákone o rodine z roku 2005, ale nikdy nevystihne presne konkrétne dieťa, pretože každé je osobitné a jedinečné a každá situácia je iná. Napríklad stretli sme sa v rómskej osade s tým, že niektoré deti sú zverované do náhradnej osobnej starostlivosti inej rodine, pretože žijú v strašných podmienkach. Lenže nikdy nie sú dôvodom na umiestnenie dieťaťa do náhradnej starostlivosti trebárs bytové podmienky, že býva v chatrči. Navyše prednosť má udržanie rodiny pohromade. A sú prípady, keď dieťa bolo umiestnené do starostlivosti inej náhradnej osoby, často blízkej príbuznej, kde tie podmienky boli ešte horšie ako u rodičov. Čiže v takom prípade nemôže byť v záujme dieťaťa jeho umiestnenie do inej rodiny. A stáva sa, že príspevok na starostlivosť o dieťa, ktorý štát poukazuje takejto rodine, nie je vynakladaný na to dieťa. Najlepší záujem pre dieťa je v tom, aby sa mohlo vzdelávať, aby malo kvalitnú starostlivosť, aby tam, kde ho umiestnite, cítilo lásku. Lebo najdôležitejšie je, aby to dieťa vedelo, že tu som doma, sem sa budem vždy vracať a táto rodina bude za mnou vždy stáť.

● Aj v správe uvádzate, že len 6,5 percenta opýtaných detí má pri sebe človeka, ktorému verí. A až 44,3 percenta verí vychovávateľom a pracovníkom detského domova. Tá štatistika je alarmujúca.

Veľmi často sme zistili, že sú porušované práva detí zdravotne postihnutých. A ešte horšie, keď to dieťa nie je schopné chrániť svoje právo a právom chránené záujmy.

● A sú deti vôbec schopné chrániť svoje práva?

Áno, niektoré deti sú veľmi šikovné. Dokonca dokážu povedať, toto nemôžete, lebo to by sa mohlo považovať za týranie. V roku 2008 som vystupovala v OSN a hovorila som o tom, že Slovenská republika nebude tolerovať nijaké fyzické a psychické násilie na deťoch. Dostali sme to do právnych predpisov a v súčasnosti je veľmi presne definované, ako sa treba správať k deťom, ako ich nemožno ponižovať... Je to v zákone o sociálno-právnej ochrane detí s účinnosťou od prvého apríla tohto roku.

● V správe je zaujímavá informácia, že pri riešení problémov ste sa stretli s paradoxom, že je ľahšie získať ubytovanie pre pár (partnerský, manželský) s viacerými domácimi zvieratami ako s deťmi. Ako je to možné?

V Bratislave je veľa bezdomovcov. Veľa mladých rodín s deťmi tým, že neplatia nájomné, sa ocitnú veľmi ľahko bez strechy nad hlavou...

● Čo s tým?

Musí prísť sociálny pracovník, policajti a súd následne do dvadsiatich štyroch hodín rozhodne o tom, že dieťa bude umiestnené. Ale tie deti nemôžu nechať na ulici. Mali sme viacero prípadov, keď sme sa usilovali nájsť riešenie, pretože sa našla teta ochotná si zobrať tri deti k sebe. Hľadali sme teda vo všetkých ubytovniach miesto, aby sme ich dočasne ubytovali, ale nenašli sme ani jedno.

Prvá detská „ombudsmanka“ Viera TOMANOVÁ

Kdeže tri deti?! Neexistuje. Ale keby sme prišli so psami, nie je problém. Alebo s mačkou, dvoma mačkami, bez problémov by sa miesto našlo. Na to má mesto voľné miesta. Ale pre deti nie. Čiže to sú vážne veci, ak nedokážeme zabezpečiť bývanie. Stretla som sa s veľkou ústretovosťou jedného starostu v Bratislave, ktorý sa usiloval situáciu riešiť, ale narazil na zastupiteľstvo a nepodarilo sa pomôcť, aby deti nemuseli ísť do detského domova, aby mohli žiť s rodinou.

● Od prvého apríla t. r. by sa mali vytvárať centrá pre všetky vekové kategórie ľudí, ktorí sa ocitli v núdzi. Sú na to vytvorené podmienky?

Subjekty, ktoré na základe akreditácie budú vykonávať takúto činnosť, môžu predložiť návrh na akreditáciu do konca roka a môžu žiadať, že to svoje zariadenie, detský domov zriadia ako centrum a presne pomenujú, ktoré z tých odborných, obslužných činností budú vykonávať. Teda dá sa povedať, že manažér bude mať pomerne náročnú prácu a vyžiada si to aj určité finančné prostriedky z hľadiska nárastu odborníkov i riešenia priestorov. Odporúčala som, aby sa činnosť centier oddialila o rok, aby sa našli prostriedky v štátnom rozpočte.

● V správe uvádzate, že ste posudzovali 1087 podaní. Aké boli najťažšie?

Týranie a šikanovanie deti.

● Je ich veľa?

Áno, stretli sme sa so šikanovaním, a dokonca, čo je zvláštne, že deti, ktoré boli šikanované, nechceli, aby sa to dozvedeli iní. Alebo prišli deti, ktoré hovorili o šikane, ale nevedeli si pomôcť, pretože sa obávali, že aj ony budú šikanované. Dokonca si myslím, že dievčatá dokážu byť z hľadiska šikany horšie ako chlapci. Tento dojem som nadobudla po rozhovoroch s deťmi. Chceme rozšíriť našu webovú stránku stop šikane, kde dieťa môže úplne anonymne nahlásiť prípad šikanovania. Sme veľmi povďační tým deťom, ktoré s nami spolupracujú. V súčasnosti je to päťdesiatšesť škôl a vyše stopäťdesiat detí, ktoré nám pomáhajú.

Značne medializované sú prípady, keď sa o dieťa uchádzajú rodičia, každý s pobytom v inom štáte. Vstupujete aj do takýchto káuz?

Áno, stretávame sa s tým. Súdy mimo Slovenska často rozhodnú a potom nasledujú návratové konania. Haagsky dohovor hovorí aj o tom, že treba prihliadať tiež na duševný stav tohto dieťaťa, a nielen zobrať, zabaliť a poslať späť. No niekedy ani empatia dieťaťa nepomôže a musíme prihliadať na posudok psychológa. Medializovanie týchto prípadov veľmi zle vplýva na deti, preto by vôbec nemali byť vystavované stresom, keď ich prenasledujú novinári. Je toho veľa, a to nie sú žiadne frázy, keď poviem, tie deti sú budúcnosťou národa a treba ich vychovať tak, aby budúcnosť pre ich deti bola priaznivá.

V politických súdnych procesoch v rokoch 1898 – 1907 odsúdili štyristo Slovákov 4.

KAUZA: Vacuum iuris, čiže vyprázdnenosť práva

Marián TKÁČ – Foto: archív autora

Tak ako predchádzajúce politické súdne procesy so slovenskými osobnosťami súviseli najmä s voľbami, politický súdny proces s Vojtechom Tukom možno jednoznačne spájať so slobodou či s neslobodou slova (tlače). Korene tohto procesu súvisia s tým, že prvého januára 1928 v novoročnom čísle časopisu Slovák, vydávanom Hlinkovou slovenskou ľudovou stranou, uverejnili článok Vojtecha Tuku, právnika a profesora, predstaviteľa národného socializmu na Slovensku, pod názvom V desiatom roku Martinskej deklarácie s podtitulom Štátnofilozofická úvaha. Autor v ňom vyslovuje a obsiahle zdôvodňuje názor, že v deň výročia podpisu Martinskej deklarácie nastane na Slovensku bezprávny stav, vacuum iuris – prázdnota práva, teda stav, pri ktorom Slovensko nebude mať štátoprávny vzťah k Česko-Slovensku.

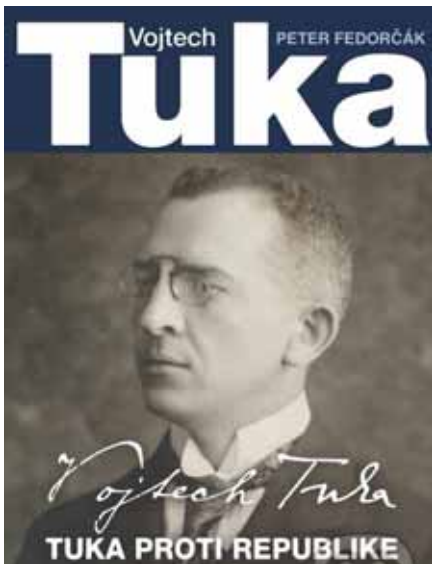

Maďarón, agent cudzích mocností, radikálny nacionalista a kolaborant s nacizmom – takto označovala Vojtecha TUKU ľudovo-demokratická justícia ČSR, ktorá ho odsúdila na trest smrti aj popravila.

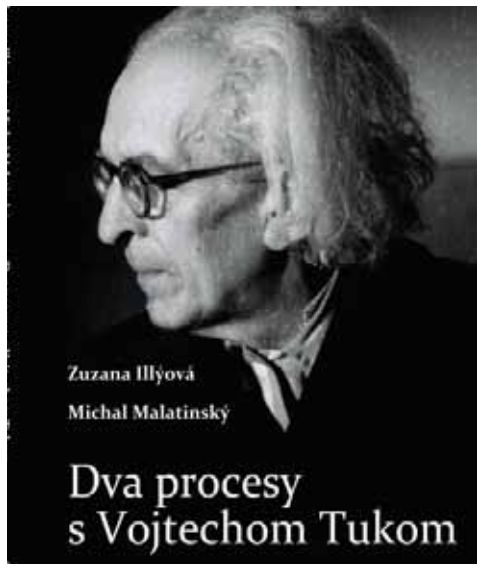

Ako vieme, Martinská deklarácia (alebo Deklarácia slovenského národa) je dokument z 30. októbra 1918 prijatý na zhromaždení vo vtedajšom Turčianskom Svätom Martine. Účastníci schôdzky zvolanej predsedom SNS Matúšom Dulom sa prihlásili k samourčovaciemu právu národov a ustanovili Slovenskú národnú radu ako jedinú predstaviteľku oprávnenú vystupovať v mene slovenského národa.

■ TAJNÁ KLAUZULA

S podobným vyhlásením vystúpil Ferdiš Juriga, poslanec uhorského snemu od roku 1906, na jeho zasadaní už 19. októbra 1918. Odoprel v mene SNR uhorskému snemu právo rozhodovať o osudoch Slovenska. Jeho reč: „My po Slove a sláve Slováci – my sme my, my sme národ svojej reči – a my sa nedáme!“ vyvolala veľké pobúrenie.

Celkom nezávisle od udalostí v Prahe (tu 28. októbra 1918 vyhlásili nový štát) začalo sa 29. októbra 1918 schádzať do budovy Tatra banky v Martine vyše dvesto slovenských národných a politických činiteľov za „asistencie“ 15. honvédskeho pluku, ktorý prišiel do Martina z Levíc. A na druhý deň (30. októbra) po dôvernej porade ako základ budúcej Deklarácie prijali návrh Samuela Zocha. Prijatý text bol pred publikovaním upravený Milanom Hodžom, ktorý sa neskoro večer vrátil z Budapešti. A tak sa v dokumente vyskytujú pojmy „slovenský národ“, „česko-slovenský národ“ aj „slovenská vetva česko-slovenského národa“, čo bol jeden z dôvodov, prečo bola Deklarácia v medzivojnovom období predmetom sporov. Zmeny Milana Hodžu schválila totiž iba redakčná rada, a nie celé zhromaždenie. Niektorí podpisovatelia neskôr uverejnený text označili za „falzifikát“ – teda nie text, ktorý pôvodne schválili a podpísali. Pochybnosti boli umocnené tým, že zápisnice zo zhromaždenia sa záhadne stratili.

SERIÁL

A spochybňovalo sa aj „zastúpenie slovenského národa“, ktoré nebolo reprezentatívne – veľkú prevahu mali osoby z Martina a príliš veľa členov patrilo k evanjelikom, pričom väčšina obyvateľov Slovenska bola katolícka.

Najviac sa však spomínala tzv. tajná klauzula hovoriaca o tom, že po desiatich rokoch sa má „štátoprávny pomer“ Slovákov (v Česko-Slovensku či mimo neho) znova dohodnúť „úmluvou medzi legálnymi zástupcami“ Slovenska a Česka. Malo ísť o zápis deklarantov z 31. októbra, ktorý bol podľa signatárov Jura Koza-Matejova, Ferdiša Jurigu i Emila Stodolu chápaný deklarantmi ako záväzná časť rozhodnutia.

Informáciu o tejto klauzule v novoročnom čísle denníka Slovák v roku 1928 uverejnil Dr. Vojtech Tuka, poslanec Hlinkovej Slovenskej ľudovej strany, v spomínanom rozsiahlom článku. Tuka v ňom tvrdil, že v Martine vznikli dva dokumenty: Deklarácia, ktorú podpísali 30. októbra 1918 a ktorú ešte v ten večer zmenil Milan Hodža, a Zápisnica zo dňa 31. októbra, ktorú nazval „tajná klauzula“. V nej mala byť lehota desať rokov, po ktorých sa vzťah slovensko-český nanovo prehodnotí. Pravda, tak ako sa nezachoval originál Martinskej dohody, nie je dokázaná ani existencia tajnej klauzuly.

Podľa tejto úvahy, ak do 31. októbra 1928 nedôjde v ČSR k štátoprávnym úpravám, potom v zmysle tohto „tajného dodatku“ k Martinskej deklarácii prestane na Slovensku platiť ústava, zákony i právomoc úradov – nastane vacuum iuris.

„Rok 1928 bude rokom jubilejných slávností,“ píše sa v článku. „Chystá sa veľkolepá oslava 10. výročia narodenia našej republiky. Vo víre príprav a všedných politických bojov málokomu príde na um, že tohoročné výročie Martinskej deklarácie nebude mať len jubilejný ráz. Deň 30. októbra 1928 stane sa nám historickým dňom s vlastným ďalekosahajúcim významom. Dňom 31. októbra 1928 nastane v jednej polovici štátu, v slovenskej čiastke ČSR, mimoriadny stav – vacuum iuris.“

■ ZVLÁŠTNY AGENT

Článok, ktorý bol jedným z prejavov slovenských snáh o autonómiu, vzbudil značnú pozornosť, ba v niektorých kruhoch ho označili za škandalózny. A tak „sloboda“ či „nesloboda slova“ v januári 1929 Vojtecha Tuku zatkli a v októbri 1929 ho súdy vtedajšieho „demokratického Československa“ odsúdili natvrdo na pätnásť rokov. Okrem článku aj „na základe jeho minulej činnosti“ za velezradu aj za údajnú špionáž v prospech Maďarska... Bol to nepochybne politický proces, ktorému dal podnet novinový článok a ktorý prispel k celkovému osudu medzivojnového štátu Slovákov a Čechov. Stal sa kauzou siahajúcou až za hranice vtedajšej ČSR. Následkom Tukovho väzenia opustila HSĽS vládnu koalíciu. Tukov osud – jeho amnestovanie – bol aj súčasťou predvolebnej kampane pri voľbách Edvarda Beneša za prezidenta na konci roka 1935 a jednou z podmienok podpory Beneša slovenskými ľudovcami.

A tak v roku 1937 dostal Vojtech Tuka amnestiu s podmienkou, že sa nesmie vrátiť na Slovensko a so zákazom styku s bývalými spolupracovníkmi. A tak niekoľko mesiacov strávil v Plzni pod neustálou policajnou kontrolou. Na Slovensko sa mohol vrátiť až po vyhlásení slovenskej autonómie 6. októbra 1938. Údajný „promaďarský špión“ sa tak mohol počas diplomatických rokovaní podieľať na záchrane niektorých časti územia Slovenska pred maďarskou anexiou...

FEJTÓN

Časy sa menia

Ako sa človek stane lekárom? Nebojte sa, čítajte ďalej, lekárske témy v médiách o úplatkoch v podobe domácej kačky a farmaturistika sú pomaly, ale isto nezaujímavé. Žargónom vystúpení niektorých obľúbených politikov „v tejto krajine“ (jedným slovom – na Slovensku) platilo, že študent skončil medicínu, nadobudol prax, urobil si atestácie a mohol chytiť do ruky skalpel. Úroveň školy pritom bola garanciou prežitia pacienta. Časy sa menia.

Kto rozhoduje, že niekto je lekár, politik, novinár, expert na ekonomiku alebo psychológ. Ak rozhoduje absolvovanie vysokej školy, pri počte absolventov politológie na slovenských univerzitách na pôde OSN by slovenčina bola hlavnou rokovacou rečou. Kto rozhodol, že nekonečný prúd ľudí plávajúcich sem na gumených člnoch cez more sú chirurgovia a inžinieri? Kde-tu vidno v správach v televízii ukážky lekárskej praxe z ich domovov, kde sú odborne amputované hlavy. Kto dá potvrdenie zahraničnému doktorovi na otvorenie súkromnej ambulancie, aby nakoniec transplantoval tri prsníky na jednu ženu? Skromne uznávam, že osobne by som nedokázal prehovoriť dámy z kruhov vrchných desaťtisíc, aby si nechali u mňa reparovať alebo redukovať nejaké časti svojho tela. Pritom si môžem zaobstarať lekársky diplom z University of Nairoby alebo z iného of. Sto eur plus poštovné. Nad tri diplomy zľava...

Očividne teraz rozhoduje televízia a tlač.

Cena nafty padá o stotiny percenta? Na obrazovke sa objaví školovaný chlapček s titulom MBa., utrie si materinské mlieko spod nosa a ohúri nás svojím výkladom budúceho smerovania sveta a cien benzínu.

Mladíci dokopali dôchodcu? Psychologička vysvetlí ich správanie na základe ťažkého detstva, kde chýbali pozitívne vzory.

Z obchodov zmizli lacné ohnuté uhorky? Politológ z Inštitútu (niektorého z asi tisícky inštitútov platených z našich daní a príspevkov zahraničných dobrodincov) prepočíta úspory v rámci EÚ a celého sveta na preprave. Niekto absolvuje rýchlouniverzitu – smer masmediálna komunikácia (lebo tam nie je matematika a vyučuje tam strýko), a vyhlási sa za novinára. Keďže ničomu nerozumie, dá si hrdý titul „odborník na...“. Na česť mu slúži, že pár rokov sa otĺkal v puboch či krčmách v okolí univerzity, pochodoval na námestiach a podpisoval petície. Niektorí z nich nerobili ani to.

So základným vzdelaním sa ráno zobudím a zistím, že som politik, umelec alebo novinár. A s prekvapením zistím, že podobní osvietenci už sú tu a majú založené občianske združenie. Tretieho sektora – ako inak. Ten rozdáva peniaze od zahraničných donorov pre nositeľov správnych myšlienok. Štát na to tiež prihodí ďalších tridsať strieborných. Od spriatelených médií získam charakteristiku nezávislý, nekonformný, liberálny, investigatívny, empiricko-experimentálny a pod., lebo nič neviem. Ak pocítim, že som umelec, namiesto tvorby začnem ničiť. Nie je to síce originálne, istý Hérostratos to odskúšal tristo rokov pred Kristom. Podpálil Artemidin chrám, aby sa stal slávny. Doteraz je jeho meno zvečnené – ako diagnóza. V Efeze sa za to fasoval trest smrti, teraz by mal dostať zadarmo pobyt v psychiatrickej liečebni. Ale u nás by potenciálny pacient musel s liečením vysloviť súhlas, čo je nepravdepodobné. Navyše je takýchto adeptov veľa. Nie sú voľné kapacity a naše zdravotníctvo by rýchlo skolabovalo. Aj bez pomoci riadiaceho personálu a ministerstva. Keby nebolo sponzorov a štátu, podobný samozvaný umelec, novinár či politik by mohol ísť kopať kanály. Lenže ako sa píše v Biblii: Kopať nevládzem, žobrať sa hanbím. Tak sa držia svojej výnosnej fixnej idey. Fixné idey „som lekár“ sú nebezpečnejšie. Ale keď sa ohlási slepé črevo, končí homeopatia a prikladanie rúk.

Riešením by bol Štátny úrad na potvrdzovanie fixných ideí. Myslím si o sebe, že som novinárka, lebo mi to povedal môj priateľ ex posteľ? Alebo lekár za sto eur plus poštovné? Alebo politik, aj keď sa rozumiem len predajným taktikám v obchodných reťazcoch? Alebo mimozemšťan? Nijaký problém. Dám žiadosť na úrad, podložím všetkými dokumentmi o vzdelaní, praxi, svedectvami duchovných a imámov o bezúhonnosti, výpismi z registrov a počkám tridsať dní. Úrad vydá alebo nevydá potvrdenie.

Ktosi ma nazval debilom? Dám žiadosť na úrad, nech potvrdí, že som alebo nie som debil. Dostanem potvrdenie a môžem ho žalovať. Alebo požiadať o invalidný dôchodok. Alebo žalovať úrad.

Moja žiadosť je už pripravená. Zatiaľ neprezradím, čo chcem od úradu, ale ak mi dajú súhlasné potvrdenie, teórie o stvorení vesmíru budú musieť prepracovať.

Milan ČASNOCHA

ANKETA

Pri príležitosti osláv výročia vzniku spoločného štátu vyhlásili stavebné komory a zväzy Slovenska a Česka anketu Česká a slovenská stavba storočia, do ktorej nominovali 66 českých a 34 slovenských objektov. Slováci a Česi môžu vybrať najvýznamnejšiu stavbu, ktorá vznikla počas sto rokov od založenia Československej republiky. Jednou z navrhovaných stavieb je aj dnešná sídelná druhá budova Matice slovenskej. Zahlasujte v tejto internetovej ankete, ktorá súčasne prebieha na stránkach: reality.trend.sk - https://reality.etrend.sk/realitny-biznis/sto-rokov-ceskoslovenska-vyberte-stavbu-storocia.html a ďalšou stránkou, kde táto anketa prebieha, je česká stránka stavbystoleti.cz - http://www.stavbystoleti.cz/hlasov%C3%A1n%C3%AD/stavba?i=1564. Podporte svojím hlasom budovu Matice slovenskej, aby sme sa aj takýmto spôsobom pozitívne spropagovali na verejnosti.

(ms)

Matičná budova v Martine

FOTORIPORT

Už štrnástu kapitolu napísalo v metropole Šariša podujatie venované najprirodzenejším prejavom ľudovej kultúry – spevu i tancu. Pri príležitosti dvadsiateho piateho výročia vzniku Slovenskej republiky a sto päťdesiateho piateho výročia založenia Matice slovenskej Miestny odbor MS v Prešove a Dom MS v Prešove v spolupráci s mestom Prešov, Parkom kultúry a oddychu v Prešove a Rusínskou obrodou na Slovensku zorganizovali prehliadku tradičného umenia Folklór Prešov 2018.

Štrnásta kapitola folklóru v Šariši

Podujatie, kde na úvod zaznel prednes matičnej funkcionárky z Ličartoviec Márie Murdzíkovej, uviedol príhovorom predseda MO MS v Prešove Pavol Kleban a úprimnou spomienkou na jeho začiatky a rozvoj aj predseda KR MS PSK Ladislav Matisko. Pódium v centre mesta na Hlavnej ulici, ktoré sa už stalo trvalou scénou prešovských podujatí a akcií, potom patrilo domácim súborom a skupinám, ale aj folkloristom zo širšieho regiónu.

Prítomným zaspieval Marek Mochnáč s hudobným sprievodom Igora Krétu, predstavili sa FS Javorina z Malého Šariša a Bajerovčan z Bajerova. Obecenstvo potešil aj známy folklorista Ján Očkovič z Veľkého Šariša. V programe vystúpili speváčky Dajana Novotná a Tatiana Šárová, spevácka skupina Radosť pri DC Družba, Eva Hrabková so sprievodom Viktora Ňachaja, FS Šebeš, ženská spevácka skupina Milpošanka z Milpoša, známy DFS Šarišanček a bodku za programom urobil DFS Záborský zo Župčian.

Folklór Prešov 2018 mal podmanivú atmosféru, akú už tradične mávajú prehliadky nášho tradičného ľudového dedičstva vďaka pozvaným účinkujúcim aj vďačným divákom, ktorí sa opäť raz mohli bezprostredne utvrdiť v tom, že Matica slovenská sa zachovaniu našich tradícií, zvykov a jedinečnej ľudovej kultúry venuje s plným zaujatím. Veď aj toto podujatie sa uskutočnilo s jej finančnou podporou.

Hlavná ulica v Prešove žila spevom a tancom.

Sláva JURKOVÁ
Foto: Marko GAJDOŠ

Autentický opis priebehu návštevy A. Novotného v Matici slovenskej v auguste 1967

Neslýchaný škandál na matičnej pôde v Martine

Autor: Ján Kamil BEŇADIK – redakčne pripravil Martin LACKO

V tomto roku si pripomíname päťdesiat rokov od pamätného roka 1968. Menej pozornosti sa venuje podhubiu, z ktorého reformný proces vyrastal. Jedným z hybných momentov bola nespokojnosť Slovákov s protislovenskou politikou prezidenta a prvého tajomníka ÚV KSČ Antonína Novotného. Nechválne pamätnou sa stala jeho cesta na Slovensko v roku 1967. Cenný dokument sa v tejto súvislosti objavil aj v pozostalosti Jána Kamila Beňadika (1912 – 1973), učiteľa, publicistu a divadelníka. Za svoje národnoštátne presvedčenie ho čechoslovácky režim od roku 1945 ako tzv. buržoázneho nacionalistu prenasledoval. V roku 1958 bol odsúdený na tri roky. Nič ho však nezlomilo. Slovensku – a Matici – ostal verný do konca života.

Koncom augusta 1967 boli v Martine oslavy stého výročia založenia prvého slovenského gymnázia. Na týchto oslavách sa zúčastnil aj prezident republiky a prvý tajomník KSČ Antonín Novotný, ktorý pri tejto príležitosti navštívil aj Maticu slovenskú.

Pred budovou MS prezidenta Novotného a jeho sprievod čakali pracovníci Matice na čele s jej správcom Jurajom Paškom a stovky Martinčanov i ľudí z okolia. Po krátkom privítaní sa Novotný so svojím sprievodom, s matičnými pracovníkmi, s predstaviteľmi KSS, SNR, Stredoslovenského kraja a Martinského okresu, s novinármi, filmármi a s ministrom školstva ČSR Dr. Hájkom odobral do pracovne správcu MS, ktorá bola na prvom poschodí. Tu správca MS Paška informoval Novotného o tom, kedy a prečo bola založená Matica slovenská,

Prezident ČSSR Antonín Novotný sa netajil prezieravým postojom k Slovensku a Slovákom, čo v auguste 1967 naplno demonštroval počas svojej návštevy v Martine a Matici slovenskej.

DOKUMENT

čo znamenala pre náš národ, ako rozvíjala svoju činnosť i za ťažkých podmienok maďarizácie až do svojho zrušenia v roku 1875. Hovoril o tom, ako bola obnovená po vytvorení ČSR, ako potom rozvinula všestrannú činnosť, ako bola dlhý čas pre Slovákov náhradou za najvyššie národné, vedecké, literárne a umelecké inštitúcie. Spomenul, ako MS v čase svojho vrcholného rozkvetu mala skoro stopäťdesiattisíc členov, stovky miestnych odborov, koľko vydávala kníh a časopisov, ako sa starala aj o kultúrne a národné potreby Slovákov na národnostne miešanom území a v zahraničí...

■ NAD PRIEPASŤOU

„Žiaľ, aj MS stala sa obeťou toho, čo sa nazýva ‚kultom osobnosti‘," poznamenal správca Paška. „Neviem, či ti je známe, súdruh prezident, že v roku 1953 vtedajší poverenik vnútra Lietavec už bol aj podpísal výmer o zrušení, o úplnej likvidácii Matice slovenskej! Našťastie sa toto rozhodnutie neuskutočnilo, lebo vznikli obavy, že by to v slovenskom národe spôsobilo veľké rozhorčenie. Preto sa našlo iné riešenie: Matica slovenská podľa mena zostala, zo spolku bola zákonom SNR pretvorená na vedecký ústav, ale jej pôsobnosť bola veľmi obmedzená, bola poverená vykonávať funkciu iba Slovenskej národnej knižnice... Od tých čias na tomto poli vykonala veľký kus práce, vznikol pri nej Literárny archív a Pamätník slovenskej literatúry, pre ktorý sa stavia osemnásťposchodová budova, ale táto situácia je neudržateľná! Čoraz naliehavejšie sa ukazuje potreba rozšíriť pôsobnosť MS opäť aj na iné úseky, o ktoré sa kedysi starala, lebo na mnohých sa vyskytujú veľké nedostatky, a to buď preto, že o tieto úseky sa nikto nestará, alebo preto, že má ich síce na starosti formálne tá alebo iná inštitúcia, ale jej starostlivosť je nedostatočná... Zvlášť naliehavo sa ukazuje nutnosť, aby sa MS opäť starala o kultúrne a národné potreby Slovákov žijúcich v zahraničí!"

„V ktorom zahraničí? Kapitalistickom či socialistickom?" opýtal sa Novotný správcu MS, ktorého informácie až dovtedy počúval pomerne pokojne.

„Aj v jednom, aj v druhom!" odpovedal mu Paška.

Bolo vidieť, že táto odpoveď sa Novotnému akosi nepáči a svoju nespokojnosť hneď aj vyjadril: „O Slovákov v zahraničí nech sa Matica nestará! Mnohí z nich sa majú dobre, nemajú záujem o to, aby ste sa o nich starali... V socialistických štátoch sa o krajanov nemôžeme starať, lebo by sa to mohlo považovať za zasahovanie do vnútorných vecí... Treba počítať s tým, že naši krajania v cudzine sa asimilujú. A konečne, našich zahraničných krajanov má na starosti ČÚZ – Československý ústav zahraničný!"

„Prepáč, súdruh prezident, ale nemôžem súhlasiť s tebou... My si uvedomujeme, že jestvuje prirodzená asimilácia, ale mnohí Slováci v zahraničí sa nechcú asimilovať, chcú zostať Slovákmi! Môžem ti ukázať tisíce listov, ktoré nám prichádzajú z najrozličnejších štátov; naši krajania nás v nich veľmi prosia, aby sme im posielali slovenské knižky a časopisy, radi by si ich zaplatili; iní sa priamo pohoršujú nad tým, že ich zanedbávame. Aký by sme boli národ, keby sme sa o našich zahraničných krajanov nestarali?" oponoval Novotnému správca Paška.

„Už som povedal, že tieto veci má na starosti ČÚZ!" ohradil sa Novotný.

„Prepáč, súdruh prezident, ale s ČÚZ sa nedá spolupracovať!" namietol Paška.

„To je vaša vina! Prečo nechodíte na zasadanie ČÚZ?" spýtal sa čoraz nahnevanejšie Novotný.

■ CENZÚROVANÝ ADRESÁR

„Chodili sme, zúčastňovali sme sa na každom zasadnutí okrem posledného, ktoré bolo v júli," odvetil popravde správca Paška. „Ale má to svoju príčinu: Chceli sme tým prejaviť svoj nesúhlas, svoj protest proti postupu ČÚZ vo viacerých otázkach, ktoré sa nás bezprostredne dotýkajú. Uvediem dva príklady: Matica svojho času mala kartotéku s viac ako šesťdesiattisíc adresami našich krajanov v zahraničí. ČÚZ túto kartotéku Matici zobral a povyhadzoval z nej asi štyridsaťtisíc adries... Horšie však je, že ČÚZ nám znemožňuje prístup aj k tým dvadsiatim tisícom adresám, hoci je to naša kartotéka a hoci sme sa toho už neraz domáhali! Sme nútení obstarávať si adresy našich zahraničných krajanov znova a sami. Robíme to tak, že sme v časopisoch uverejnili výzvu, aby nám čitatelia napísali nielen svoje adresy, ale aj adresy svojich príbuzných a známych v zahraničí a my im posielame publikáciu Matica slovenská krajanom a takto nadväzujeme opäť s nimi styky," vravel Paška a podával Novotnému spomenutú publikáciu, ale ten o ňu viditeľne nemal záujem.

■ NEŽELANÁ BLAMÁŽ

„Alebo tento prípad: V Montreale je výstava EXPO 67... Organizácie kanadských Slovákov nám poslali pozvánku, aby sme poslali k nim delegáciu, aby sa opäť nadviazali medzi nami a nimi kultúrne a národné styky. A čo sa stalo? Hoci pozvanie bolo adresované Matici slovenskej, ČÚZ nám ju vôbec nedoručil, ale do Kanady poslal svojich ľudí... Azda si informovaný, súdruh prezident, ako to dopadlo... Kanadskí Slováci delegáciu ČÚZ vôbec neprijali a odmietli s ňou rokovať! Bola z toho blamáž, ktorá nemusela byť!"

Na prezidentovi Novotnom bolo vidieť čoraz väčšiu nervozitu, no správca Paška pokračoval: „Alebo takáto vec: V socializme by už naozaj nemalo jestvovať odnárodňovanie, a čo vidíme? V pohraničí Čiech a Moravy žije skoro pol milióna Slovákov, a tí sa hromadne odnárodňujú, počešťujú, ich deti musia chodiť do českých škôl a nikto sa nestará, aby aspoň základné vzdelanie dostali v materinskom jazyku, ani o to, aby ich rodičia dostávali do rúk slovenské knižky, slovenské časopisy...

To, čo nasledovalo po týchto Paškových slovách, nikto z prítomných nečakal... Novotný očervenel ako rak, začal pobehávať po miestnosti, rozhadzoval zúrivo rukami a kričal: „O Slovákov v pohraničí sa nestarajte! To je naša vec!"

„Prepáč, súdruh prezident," oponoval Paška, „nesúhlasím s tebou, lebo je to predovšetkým n a š a vec! Sú to príslušníci nášho národa a našou povinnosťou je starať sa aj o nich!"

Paškove slová Novotného úplne vyniesli z rovnováhy. Vzkypel hnevom a reval: „Nedovolím, aby ste sa starali do týchto vecí! Vidím, že pravdu mali tí, čo mi hovorili, že MS je nacionalistické, separatistické, ľudácke hniezdo! Nedovolím, nikdy nedovolím!!!"

Všetci prítomní žasli nad tým, ako neprístojne sa prezident a prvý tajomník KSČ Novotný správa. Pobehával po miestnosti ako šialený, a keď už vychrlil zo seba všetok hnev, obrátil sa na prítomného povereníka kultúry Dr. Brenčiča a opýtal sa ho:

„Tak co, Brenčiči, co ty na to?"

„Ja? Nič! Mňa z toho hlava bolí..."

Novotný zlostne na neho zagánil a obrátil sa na Vasiľa Biľaka:

„A co ty? Ty máš na starosti ideovou stránku KSS, co ty na to řekneš?"

„Prepáč, súdruh prezident," vraví mu Biľak, „ale o Matici slovenskej a o týchto veciach sa nedá hovoriť tak zhora, tak ‚z patra´ ako ty hovoríš! Budeme o tom hovoriť, ale inde a ináč!"

■ INDE A INOKEDY

Netreba hádam pripomenúť, že neslýchané správanie Novotného pre všetkých prítomných bolo krajne prekvapujúce a nepríjemné. Všetci mlčali, väčšinou mali sklonené hlavy, aby aspoň čiastočne zakryli svoje rozhorčenie nad takýmto neslýchaným urážlivým postojom Novotného k MS a k starostlivosti o našich zahraničných krajanov a Slovákov v českých krajoch. Hanbili sa, že na čele štátu je človek, ktorý sa nevie ovládať a ktorý robí hanbu nielen sebe, ale aj KSČ a celému štátu!

Správca Paška si čoskoro uvedomil, že za takýchto okolností nemá zmysel s Novotným ďalej diskutovať, preto nadviazal na Biľakove slová a povedal: „No dobre, nechajme to tak! O týchto veciach budeme hovoriť inde a inokedy... Nech sa páči, súdruh prezident!" povedal a ukázal na pripravené poháriky vína.

N e c h c i !" odmietol Novotný.

Na to Paška vzal dva poháriky, pristúpil k Novotnému a s úsmevom mu vraví:

Štrngnime si, súdruh prezident!"

„N é, n e b u d u !" kategoricky odmietol.

Paška položil poháriky na miesto a dal pokyn, aby sa Novotnému odovzdali dary. Prišla krojovaná skupinka, poklonila sa a mládenec v kroji oslovil Novotného:„Slovutný pán prezident!"

„Jak mne to oslovujete?!" prerušil Novotný pripravený mládencov príhovor a nahnevane na neho skríkol: „Proč mne neoslovujete soudruhu prezidente?!"

Krojovanú skupinku to trocha zmiatlo, ale mládenec predsa povedal kratučký pozdravný prejav. Potom chcel odovzdať Novotnému dar Matice slovenskej: unikátnu knihu s fotografiami z dejín a práce MS, zhotovenú výslovne pre Novotného s patričným venovaním.

N e c h c i !" zakričal Novotný.

Potom pokročilo vpred dievča v kroji a chcelo odovzdať Novotného manželke krásne vyšívaný slovenský obrus.

„J á t a k é n e c h c i !" povedala Novotného žena.

Škandál vrcholil... Je pochopiteľné, že Novotnému ani jeho žene dary dvakrát nikto neponúkal, ani ich nikto neprehováral, neprosil, aby si ich vzali... Správanie Novotného a jeho ženy každý prijal ako hrubú urážku nielen Matice slovenskej a jej pracovníkov, ale celého slovenského národa! Takéto niečo sa v MS ešte nestalo!

„Tak, súdruh prezident," vraví mu správca Paška, „aspoň sa podpíš do Pamätnej knihy Matice..."

„N é !" skríkol Novotný ako nepríčetný, chytil za ruku svoju ženu a so slovami Božo, pojď! vybehol zo správcovej kancelárie, zbehol na prízemie, odtiaľ pred budovu MS, sadol do auta a odišiel...

●●●

Nikto za ním nebanoval, naopak, všetci zatínali päste, lebo urážlivé a škandalózne správanie prezidenta a prvého tajomníka KSČ Novotného v MS pálilo ich ako žeravé uhlie.

„Toto je prezident?" pýtal sa každý sám seba.

„Čo dobrého môže náš slovenský národ v tejto republike čakať, keď hlava štátu sa takto správa k Matici? Veď aj keď nateraz jej pôsobnosť je značne obmedzená, predsa v povedomí Slovákov žije ako reprezentantka, ako symbol nášho národa a ako sa kto správa k MS, taký je jeho postoj k slovenskému národu! Toto platilo v minulosti a toto platí aj dnes!"

„Toto je nepriateľ nášho národa číslo jeden!" poznamenal ktosi a všetci s ním v duchu, a niektorí aj nahlas súhlasili.

K úplnosti ešte toto: Matica slovenská dary pre Novotného a jeho ženu poslala poštou na jeho adresu do Prahy. O pár dní sa balík vrátil s poznámkou: Adresát o d m í t l zásilku prijmout!

Taký, hľa, je prezident Novotný a o nič lepší nie sú ani ostatní členovia jeho šovinistickej kliky!

Slováci, nezabudnite na toto a vo vhodnej chvíli dajte Novotnému a jeho klike primeranú odpoveď!!!

Medzititulky redakcia SNN

Uskutočnil sa už 64. ročník súťaže recitátorov Hviezdoslavov Kubín

Slávnosť umeleckého slova v Kubíne

Alexander GOCZ – Foto: Národné osvetové centrum

Nie je veľa celoslovenských umeleckých súťaží, ktoré by sa stali v tom pravom slova zmysle organickou súčasťou kultúrneho života v mestách i mestečkách, základných či stredných školách a ďalších kultúrnych ustanovizniach. Hviezdoslavov Kubín, súťaž v umeleckom prednese poézie a prózy, k nim nesporne patrí. Tohtoročný šesťdesiaty štvrtý Hviezdoslavov Kubín sa konal 19. až 23. júna v Mestskom kultúrnom stredisku v Dolnom Kubíne.

Jaroslava Čajková, odborná pracovníčka Národného osvetového centra, ktoré je jedným z hlavných organizátorov tejto súťaže, o tohtoročnom ročníku povedala: „Médiá nám sprostredkúvajú zdrvujúce informácie o agresivite, hrubom násilí, zabíjaní, vraždách. Tento obraz, ktorý nemôžeme obchádzať, nevydáva dobré svedectvo o nás ani nádej do budúcnosti. V kontraste s ním sa kultúra, umenie, školstvo so všetkými ich výsledkami, podporou a organizačnými formami javia ako možnosť a šanca nevletieť do marazmu a morálnej beznádeje. Pre slovenské deti, mládež a spoločnosť je veľkým šťastím a darom celoštátne súťažné hnutie umeleckého prednesu, recitačných kolektívov a divadiel poézie viažuce sa na podujatie, ktoré na Slovensku začalo písať svoje dejiny v roku 1954.“

■ AKO ŠLI ROKY

Ako sme uviedli, Hviezdoslavov Kubín vznikol na základe iniciatívy Povereníctva školstva v roku 1954. Už prvé roky Hviezdoslavovho Kubína pripravili nástup výrazných umeleckých osobností – Štefana Oľhu, Olda Hlaváčka, Marty Svarinskej-Mrlianovej, Karola Strážnického, Milana Lasicu, Ľuba Romana, Sone Valentovej, Adely Gáborovej, Júliusa Satinského a ďalších. Šesťdesiate a sedemdesiate roky pokladajú mnohí pamätníci za zlaté obdobie Hviezdoslavových Kubínov, najmä vďaka prednesu poézie. Ako píše Ján Kamenistý, „generácia, ktorá ho vytvorila, žala svoje úspechy v najužšom spojení s literatúrou, ktorú interpretovala. Básnikov ako Miroslava Válka, Feldeka, Stacha, Kováča, Ondruša a ďalších“.

Charakteristickým znakom tohto obdobia bol osobnostný individuálny štýl spomínaných recitátorov, ktorý vychádzal z hlbokého ponoru a výkladu básnického textu. Úsilie slobodne vyjadrovať svoje pocity cez umelecké slovo nenalomil ani rok 1969. Práve po tomto období sa stal Hviezdoslavov Kubín miestom, kde aj naďalej žil duch slobody aspoň v repertoári, vo výraze a v postoji recitátorov, v diskusiách porotcov a pedagógov. Po určitej stagnácii v osemdesiatych rokoch a rozpakoch spôsobených novými spoločenskými pomermi po novembri 1989 sa napokon Hviezdoslavov Kubín ustálil po organizátorskej aj odbornej stránke, otvoril sa všetkým vekovým kategóriám i novým žánrom.

■ SPRIEVODNÉ AKCIE

Celkom prvým programom tohtoročného Hviezdoslavovho Kubína boli stretnutia s literatúrou a osobné pozvania Dolnokubínčanov či návštevníkov Dolného Kubína, prechádzajúcich Parkom Martina Kukučína. Tu pripravili pracovníčky Oravského kultúrneho strediska príjemné stretnutie s poéziou, prózou, knihami i pozvánkami. Zaujímavé texty viali vo vetre,

AKTUÁLNE

knižky vyzývajúce na prelistovanie a čítanie čakali na lavičkách, čo niektorí prechádzajúci aj využili, a ďalším okoloidúcim prečítali básne či úryvky z kníh. Horúce popoludnie s posedením na trávniku spríjemňovala aj hra na gitare. Pôsobivé prvé letmé kontakty s literatúrou rovnako ako pocta Hviezdoslavovi pri hrobe a následne slávnostné otvorenie pri jeho soche tak vytvorili skvelú vstupnú atmosféru pre sústredené výkony a predstavenia šesťdesiateho štvrtého Hviezdoslavovho Kubína. Ostatne, práve sprievodné akcie sa v posledných rokoch stali dôležitou súčasťou stretnutia milovníkov umeleckého prednesu slova. Veď takí kvalitní lektori a zapálení organizátori sa zídu na Slovensku na jednom mieste iba počas Hviezdoslavovho Kubína. Následné besedy, workshopy, rozborové semináre a verejné produkcie sú potom logickým dôsledkom a posúvajú túto súťaž do nových umeleckých vôd. Napríklad divadlá poézie, ktoré sú dnes obľúbenou kategóriou súťaže, majú svojich skalných divákov a s tým spojenú popularitu aj mimo súťaž.

Víťazi krajského kola Hviezdoslavovho Kubína 2018 z Považskej Bystrice

■ DETI A SLOVO

Podľa odborníkov na umelecký prednes, ale aj podľa pedagógov má Hviezdoslavov Kubín osobitné miesto v detskej umeleckej tvorivosti. Okrem toho, že je táto súťaž doslova európskym unikátom, čo sa tradície, teda počtu ročníkov týka, je unikátom aj pri umeleckom vzdelávaní detí. Tento rozmer študujú už zopár rokov európski odborníci a netaja svoje nadšenie. Deti, teda prvá kategória súťažiacich sa nesie v znamení hry, radosti detí zo života, krásy v prírode, potešenia zo zvierat a všetkého živého. No a jednoznačne sa nesie aj v znamení radosti zo slov, z jazyka, reči a jej zákutí. Atmosféra na scéne v detskej kategórii bola farebná ako dúha jednak prednesmi a jednak samotným scénickým projektom záhrady plnej slniečok v réžii Marice Harčaríkovej. V jednom z prednesov zazneli aj slová Pretrieme vám oči snami, poďte aj vy, dospelí! Nie je pochýb, že tadiaľ vedie jedna z dôležitých ciest tejto výnimočnej súťaže. Naučiť deti vnímať umelecké slovo, vedieť vyjadriť svoje pocity a v neposlednom rade aj cítiť, ctiť si a milovať rodnú reč – slovenčinu. Víťazi prvej detskej kategórie, teda laureáti Zlatého pásma, to už vedia. A ktorí sú to? V Zlatom pásme šesťdesiateho štvrtého ročníka HK sa umiestnili: Šarlota Šustová, Košice, Alžbeta Piňková, Humenné, a Margaréta Hvozdíková, Nitra. Srdečne blahoželáme!

Katarína Džunková: Veterné mesto, Vydavateľstvo spolku slovenských spisovateľov, 2018

Magické krajiny rozviatej poézie

KNIHA TÝŽDŇA

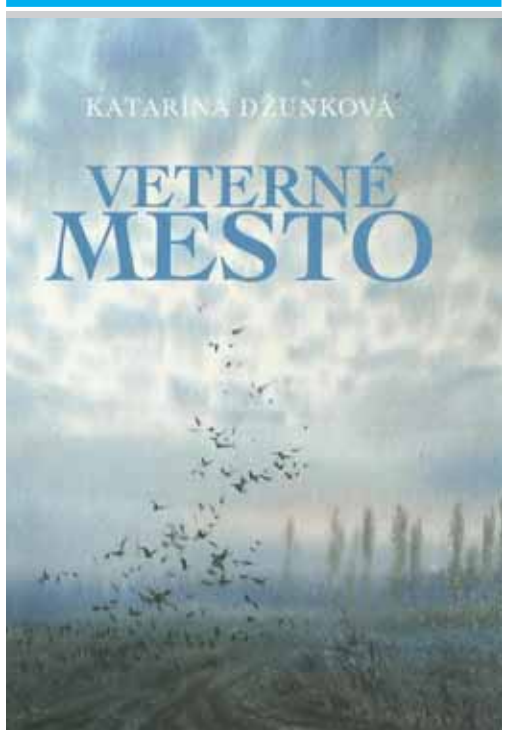

Aj keď je literárna kritika vo svojom optimizme opatrná, predsa len sa objavujú hlasy, že slovenská poézia prežíva momentálne renesanciu. Jednak sa objavujú nové zaujímavé mená na poetickej scéne, jednak nadväzne na to pribúdajú aj literárne podujatia venované básni, či už ide o poetické festivaly, alebo autorské čítania. Jednou z autoriek, ktoré výrazne spestrili našu básnickú prítomnosť, je aj Katarína DŽUNKOVÁ, poetka s darom vnímania súčasnosti cez obraz dávnej či nedávnej histórie.

Veterné mesto, ktoré sa dostalo do názvu Džunkovej v poradí už druhej básnickej zbierky, môžeme dešifrovať ako Petrohrad. Toto magické ruské mesto autorka transformovala do svojho vnútra jednak ako doktorandka tamojšej Filologickej fakulty, ale najmä ako citlivá poetka, ktorá má podrobne naštudovanú históriu Európy s jej víťazstvami aj pádmi. Odkazy na ruskú kultúru, takú dôležitú pre našu európsku civilizáciu, sú ostatne v tejto básnickej zbierke neustále prítomné. Je to určite kontrast oproti každodennej snahe niektorých novinárov a aktivistov vykresľovať Rusko ako démonického a navyše aj barbarského a zaostalého nepriateľa Európy. Džunková však neostáva iba v tejto rovine sprostredkovania odkazu kľúčových kultúrnych počinov Európy od stredoveku po dnešok. Hľadá a nachádza aj naše miesto v tomto často chaosom a dekadenciou postihnutom modernom svete. Toto miesto je ohraničené všeobecne platnými zákonitosťami ľudskej humanity, ktorá vychádza z kresťansko-antickej tradície.

„Blahoslavené buď, písmo, ktoré koreňmi do duše / presahuješ...“ vyznáva sa autorka v básni a dáva tak čitateľovi kľúč k vnímaniu svojej poézie, ale aj tradičného, na viere a morálnych hodnotách postaveného sveta. Sveta, ktorý je v Džunkovej básňach tým pravým miestom, v ktorom musíme za svoje ideály bojovať s ničotou konzumu a duševného prázdna.

(mab)

MEDAILÓN

Stretávame sa s ním na našich stránkach dvakrát do mesiaca v úsmevnej besednici AKO BOLO, ČO BOLO – a vždy to stretnutie poteší. Autor Peter VALO má totiž dar nevtieravého humoru, dokonca aj vtedy nám rozpráva veselo, ak ide o výsostne vážnu tému. To je dar od bohov – a my ostatní sa môžeme len radovať, že nám z toho kúsok odsýpa do dlane.

Podozrivý jubilant

Vzdelaním dramaturg, tvorbou scenárista, spisovateľ, dramatik a novinár, novinár najmä, hoci keď to najmenej vynáša a ešte sa za to neúrekom platí rizikom pri dotykoch s vysokým vedením, ešte aj padlým na zem. A honoráre za to sa čoraz viac podobajú pôvodnému francúzskemu slovu – honor, teda česť, máš tú česť písať, tak čo ešte chceš! Ale Valo nie a nie prísť k rozumu. Ak by sme zrátali jeho divadelné hry, inscenácie a knižne vydané diela, vyjde nám číslo dvadsať, a to nie je málo, najmä ak rátame, že začínal v časoch krajne nepriaznivých – po okupácii, v návrate neobmedzenej obmedzenosti, nežne zvanej totalita. Satirická próza Joj, keby tak Psiare mestom boli, paródia na sci-fi Orgie bez Tiberia, divadelná burleska Ako hryzie kôň... a ďalšie Valove opusy už pomaly zabúdame, ale v čerstvej pamäti sú diela z prelomu vekov, z nedávnych čias, memoárová kompozícia o profesorovi Virsíkovi Odchádzam s Hippokratom, literárne spracované dramatické spomienky úrazového chirurga Dr. Očenáša Chirurg, čo porážal šamanov, tri zväzky spomienok na populárne osobnosti slovenskej kultúry, ktoré priskoro odišli spomedzi nás, Nezostalo po nich ticho, dva zväzky príbehov lekárov Čierny humor v bielom plášti a novinka – novinárske príbehy Spovedné tajomstvo... Drží sa myšlienky svojho starého otca: „U nás je najväčšia sranda vtedy, keď sa niekto pomýli a náhodou povie pravdu.“ Iba v jednom je Valo podozrivý: Či si tú sedemdesiatku nevymyslel zo psiny. Akosi nesedí s jeho náturou, vitalitou a novinárskou neposednosťou! To mu môžu aj oveľa mladší kolegovia závidieť.

(red)

HUMORESKA

Ako sa Aladár životom vitálne pretĺkal

Spolužiak Aladár, zvaný Alino, bol jednoznačne najpopulárnejším beťárom z celej triedy. Vzácne na neho nedali dopustiť ani chalani, ani dievčatá. A pritom to nebol nijaký Brad Pit, prípadne Koleník, ako sa dnes hovorí. Ryšavý, pehavý ako drozdie vajce, uši odstávajúce podľa vzoru blatník a rodinné pomery skôr z tých chudobnejších. Ale Alino sa vedel obracať a veru, keď bolo treba vymyslieť, ako sa uliať z písomky či pomstiť sa telocvikárovi, nebolo lepšieho novátora. Okrem toho mal vždy presné informácie, kde práve dozrievajú čerešne a kedy prídu do mestečka kolotoče. Takto to išlo až do posledného ročníka na základnej škole. Ako som spomínal, Alino bol z chudobnejšej rodiny, a tak skončil v učilišti, kde sa vyučil za maliara natierača.

My, ktorí sme skončili gymnáziá, priemyslovky a následne všelijaké vysoké školy, sme mu napokon aj závideli. Reku, kde si vedecký pracovník na Akadémii vied privyrobí cez víkend celkom slušný groš? Ak nejde vykladať vagóny na stanicu tak nikde. Alino vezme rebrík, štetky, valčeky, špachtle a ďalší vercajk a za víkend má polovicu nášho vedeckého platu zarobenú, stačí vymaľovať mäsiarovi chalupu. Lenže Alino takto neuvažoval. Ako mi raz pri náhodnom stretnutí prezradil, trpí zvláštnou alergiou na fyzickú robotu. Reku, zarobiť a skončiť spotený a špinavý vie každý vôl, kôň a iný ťažný dobytok. On mal iné méty. V komunále, kde občas aj pracoval, sa veľmi rýchlo vyšvihol do funkcie plateného predsedu Zväzu československo-sovietskeho priateľstva a cez víkendy namiesto mávania štetkou a miešania farby chodil kupovať zeleninu a ovocie dole do maďarských krajov, aby ich obratom predal s mastným ziskom na Orave či v Liptove. Takto balansoval na hrane socialistickej zákonnosti zopár rokov, až prišiel pamätný november 1989. To bola voda na Alinov mlyn! Doslova ožil a pustil sa s neutíchajúcou vervou do budovania šťastnejších kapitalistických zajtrajškov. Ešte ani osprostený národ nestačil dozvoniť kľúčmi, keď náš hrdina premenoval zväz, v ktorom pôsobil, na Zväz československo-amerického priateľstva, zvolil sa za jeho predsedu a najmä previedol na novú organizáciu budovu v centre nášho mestečka, ktorú vzápätí výhodne strelil Vietnamcom na tržnicu. Ako plynuli roky, tak Alino obchodoval s použitými kopírkami, zriadil si v centre bar s obsluhou hore a cez víkend aj dole „bez“, založil si spoločnosť na vyháňanie duchov a iných nečistých síl z budov bánk a poisťovní a istý čas bol deratizátorom, ktorý na likvidáciu hlodavcov používal slovenskú populárnu hudbu. Ako mi sám povedal, s hrdosťou sa pozerá spiatky na to množstvo spoločností v likvidácii, ktoré sám pozakladal, a na tie stohy faktúr, ktoré nevyplatil. Reku, to vieš, som vyučený maliar, ale takú ružovú budúcnosť by som vymaľovať nevedel...

Marek DANKO

Malá spomienka na dvoch vzácnych osvietencov – bratov Papánkovcov z Kuklova

Jeden bol básnik, druhý autor prvých našich dejín

Ján ČOMAJ – Foto: archív SNN

Ich mená už pomaly upadajú do zabudnutia, ale nemali by. Títo nenápadní a skromní muži – osvietenci, osobnosti obrodenia, vzdelaní v rímskokatolíckom seminári a na uhorských univerzitách, vysvätení za kňazov, habilitovaní za profesorov, strávili celý svoj život popri cirkevnej službe v tvorivej činnosti. Starší Juraj v historických archívoch a mladší Ján Krstiteľ pri básnickej tvorbe. Juraj zostal pre nás naveky vzácny neobyčajnou prioritou: dokázal náš pôvod, charakterizoval formovanie slovanských kmeňov a vznik staroslovenského etnika a rozsah a európsky význam Veľkomoravskej ríše a jeho dielo Historia gentis Slavae – Dejiny slovenského kmeňa, sú prvými vedecky podloženými, súvislými a celistvými dejinami Slovenska a Slovákov.

Boli šľachtici, ale na svojom pôvode si nikdy nezakladali a okrem úradných dokladov, kde to bolo povinnosťou, svoj šľachtický prídomok – de Nyitra – nikdy neuvádzali. Na svet prišli v dedine Kuklov pri pútnickom mestečku Šaštín ako o dve storočia básnik Andrej Žarnov (vlastným menom MUDr. František Šubík, syn miestneho gazdu) v rodine neveľmi zámožného dedinského šľachtica, už tiež skôr roľníka, ktorého rod pochádzal z Nitry. Otec Jozef Papánek de Nyitra i matka Katarína, rodená Adamovičová, si udržiavali slovenské povedomie, doma hovorili iba po slovensky a vlastenectvo vštepili aj svojim deťom.

Slovenská pošta pripomenula sto rokov od úmrtia Juraja PAPÁNKA v roku 2002 vydaním známky, na ktorú vytvoril grafickú predlohu akademický maliar Jozef Baláž.

■ ZRUČNÝ VERŠOVNÍK

Mladší Ján Krstiteľ Papánek (1743 – 1784), ktorého dvesto sedemdesiate piate jubileum narodenia si v týchto dňoch pripomíname, vyštudoval cirkevný seminár a filozofiu a pôsobil ako pastor i stredoškolský profesor. Aj keď sa dožil len štyridsiatky, patril k najzrelším básnikom svojich čias. Pritom jeho tvorba napriek kňazskej profesii a jeho duchovnej orientácii je na svoju dobu moderná, pokrokovo osnovaná, je to tvorba osvietenca. Pravda, v dvadsiatom storočí a najmä dnes už okrem literárnych historikov sotva koho osloví. A tak sa básnik a osvietenský filozof Ján Papánek už v druhej polovici minulého storočia z histórie slovenskej literatúry vytráca – ešte sa uvádza v Pišútových literárnych štúdiách Základy obrodeneckej literatúry – Počiatky klasicizmu – Dejiny slovenskej literatúry II.,1960, ale v odvtedy sa najviac ak len spomenie, neuvádza ho ani šesťzväzková Encyklopédia Slovenska zo sedemdesiatych rokov minulého storočia, ani súčasná webová Wikipédia. To, prirodzene, neznižuje význam skromného a vzdelaného kňaza, filozofa a básnika oddaného národu, to je jednoducho daň plynutiu času.

■ TRVALÝ ZÁPIS

Starší Juraj (1738 – 1802; tejto jari sme si pripomenuli dvesto osemdesiate výročie narodenia) sa však do našej histórie zapísal natrvalo. A po zásluhe. Krstili ho rovnako ako neskôr aj Jána v najbližšej katolíckej farnosti – v Borskom Svätom Jure. Obecnú školu vychodil doma v Kuklove, gymnázium v moravskom Mikulove, maturoval v Bratislave, filozofiu študoval v Budíne, právne vedy v Egeri a teológiu v staroslovenskom Päťkostolí, vtedy už maďarskom Pécsi. Ako kňaz pôsobil na niekoľkých miestach, cirkevná správa ho zrejme rada nemala, to vidno aj z toho, že po celý kňazský život ho nepustila medzi rodákov, ale posielala ho do uhorských pohraničných oblastí, kde sa usadzovali nemeckí kolonisti alebo Chorváti utekajúci pred Turkami. Najdlhšie, už ako dekan cirkvi, pôsobil v pohraničnej dedine Olasz.

Prvotlač jednej z historických prác Juraja PAPÁNKA o Slovanoch.

Medzi novými uhorskými osadníkmi, dnes by sme povedali imigrantmi, bolo vždy aj niekoľko vzdelancov, to boli jeho partneri na voľné chvíle. Veľa takých chvíl však nemal. Svoj čas si žiadala pastierska služba a zvyšok archívy a knižnice a ďalšie súkromné obete cestovanie za nimi.

■ OBJAVNÉ ŠTÚDIE

Postupne spracoval niekoľko originálnych štúdií staroslovenských dejín z obdobia pred avarskými a hunskými vpádmi a krok za krokom sa dostával k obdivuhodným detailom prvých pokusov o organizáciu staroslovenských kmeňov a z toho organicky k Veľkej Morave. Zistené skutočnosti ho viedli k poznaniu a poznanie k dejinnej istote o autochtónnosti slovenského národa a jeho pradávnom usadení na území Panónie a v Karpatskom oblúku. Z preňho nevyvrátiteľných dôkazov vyšiel záver, že na tomto území bola kolíska celého Slovanstva, že odtiaľto sa sťahovali veľké slovanské kmene na východ a sever, menšie na západ až k Baltu a na juh k Jadranu, pričom jedni – Venéti až k Venécii, teda Benátkam. Dokonca presvedčivými jazykovednými príkladmi dokazoval, že staroslovenčina je prirodzenou matkou slovanských jazykov.

Jeho historické práce, ktoré zaujali aj zahraničie, vyústili do najväčšieho a uceleného diela napísaného, prirodzene, po latinsky (ako sa v tom čase písali seriózne vedecké práce) – HISTORIA GENTISSLAVAE – De regno regibusque Slavorum, po slovensky: DEJINY SLOVENSKÉHO KMEŇA – O kráľovstvách a kráľoch Slovákov. Kniha vyšla v roku 1780, to mal jej autor iba štyridsaťdva rokov. To slovko „iba“ je namieste, ak si uvedomíme, že je nielen súhrnom jeho dovtedajších výskumov a štúdií, ale aj priekopníckym, komplexným a v mnohom objavným dielom s veľkým množstvom dôkazového materiálu.

Papánkova kniha sa okamžite dostala do centra pozornosti slovenských vzdelancov a v mnohom určila aj národno-obrodenecký charakter slovenského osvietenstva. Jej najväčším obdivovateľom a zároveň pokračovateľom bol Pavol Jozef Šafárik. Aj uštipačný vzdelanec, spisovateľ a katolícky kňaz Jozef Ignác Bajza ju vrelo privítal, pravda, s neodpustiteľnou ironickou poznámkou na svoj národ: „Škoda, že tie dejiny nie sú po slovensky..., no Slováci by ich aj tak nečítali!“

●●●

Je obdivuhodné, čo slovenskí historici dokázali za pomerne krátky čas. Veď si len povážme – mnohé národy majú historiografiu, ktorá sa meria tisícročiami, Gréci a Rimania určite. A náš prvý dejepis o nás samých vyšiel len pred vyše dvesto rokmi. Úcta za to patrí nenápadnému kňazovi – historikovi Jurajovi Papánkovi z malej záhorskej dediny.

Pred sto sedemdesiatimi piatimi rokmi sa začali písať dejiny slovenčiny

Tatranskô nárečja sa tu zmenilo na slovenčinu

Stretávame sa s ňou každý deň. Od chvíle, keď na nás prvýkrát prevravela mama, keď sme sa učili slabikovať prvé písmenká, aj keď sme chvejúcim hlasom vyslovili vyznanie našej prvej láske. Slovenčina, náš rodný jazyk. V týchto dňoch si pripomíname jeden z kľúčových momentov jej vzniku, keď sa 11. až 16. júla 1843 zišli na fare v Hlbokom tri kľúčové osobnosti nášho národno-buditeľského hnutia. Ľudovít Štúr, Jozef Miloslav Hurban a Michal Miloslav Hodža.

Maroš M. BANČEJ – Foto: archív SNN

Jaroslav Rezník toto stretnutie opísal prostredníctvom Hurbanovho vnútorného monológu v knihe Túry do literatúry takto: „Ešte nebol ani poriadne zariadený, keď sem prišli Ľudovít Štúr a Michal Miloslav Hodža, aby sa poradili o uzákonení spisovnej slovenčiny. Chudáci, nemali si ani na čo sadnúť, jednu stoličku musel vypožičať od suseda. Ale vykonali kus práce. Ich stretnutie, ukazuje sa, bolo vskutku historické. Dohodli sa na piedestál najvrchnejší povýšiť ‚tatranskô nárečja‘ slovenského ľudu, rozdelili si i úlohy. Štúr teoreticky zdôvodnil potrebu jednotného spisovného jazyka Slovákov v spise Nárečja slovenskô alebo potreba pisaňja v tomto nárečí a vypracoval i prvú gramatiku – Náuku reči slovenskej. Hodža obraňoval myšlienku Štúra a zdôvodnil potrebu nového literárneho jazyka v presvedčivom spise Dobruo slovo Slovákom súcim na slovo. A on? On sa podujal na praktickú stránku veci. Druhý ročník almanachu Nitra pripravoval na vydanie už v novej slovenčine.“

■ KOLÍSKA SLOVENČINY

Básnicky môžeme teda povedať, že kolískou spisovnej slovenčiny a pamätníkom jej zrodu je obec Hlboké. Tak či onak, schôdzka v Hlbokom bola rozhodujúcim medzníkom vo vývine nášho spisovného jazyka. Samotná schôdzka sa uskutočnila na návrh Ľudovíta Štúra a išlo de facto o stretnutie troch najvýraznejších osobností začiatkov nášho národného obrodenia – Štúra, Hurbana a Hodžu. Štúr chápal tento problém ako otázku života a smrti slovenského národa, keďže jazyk považoval za základný znak národa. Na túto tému mal už od januára 1843 viaceré stretnutia a porady so svojimi študentmi v Bratislave. Boli to najmä Ján Kalinčiak, Ján Francisci, Janko Matúška, Janko Kráľ a Samo Vozár. Navyše, bol pevne rozhodnutý získať povolenie na vydávanie slovenských novín už v uzákonenej forme slovenského jazyka. Na porade v Hlbokom sa teda títo traja národní buditelia dohodli, že základom spisovnej slovenčiny bude „tatranskô nárečja“ slovenského ľudu, čo v konkrétnom územnom priestore znamenalo jazyk regiónov Liptova a Turca. Ľudovít Štúr, ktorý prišiel do Hlbokého už dokonale pripravený, toto rozhodnutie prakticky naplnil a potvrdil základnými jazykovednými dielami Nárečja slovenskuo alebo potreba písaňja v tomto nárečí a Náuka reči slovenskej, ktoré vyšli v roku 1846, teda v čase, keď už rok vychádzali aj Slovenské národné noviny. Jozef Miloslav Hurban sa na porade v Hlbokom podujal na praktickú stránku veci. Druhý ročník almanachu Nitra, ktorý vyšiel v roku 1844, necelý rok po schôdzke, vydal už v „štúrovskej“ slovenčine.

■ ROZCHOD S ČEŠTINOU

Mierne zložitejšie to bolo s Michalom Miloslavom Hodžom. Pochopil, že vznik a etablovanie sa literárnej slovenčiny znamená rozluku s češtinou, konkrétne s českou bibličtinou, ktorú od čias vzniku Kralickej Biblie používali pri bohoslužbách slovenskí evanjelici. Každú chvíľu priateľom s povzdychom podsúval vetu: „Co na to bratři Česi?“ A tu sa znovu prejavila genialita Ľudovíta Štúra. Uvedomil si, že Michala Miloslava Hodžu pre svoje zámery potrebuje. Hodža bol už uznávanou osobnosťou v Liptovskom Mikuláši a „slovenským intelektuálnym kniežaťom“ v celom Liptove. Zároveň bol najschopnejší založiť a zorganizovať „spolok pre vydávanie slovenských kníh“ Tatrín. Preto sa nepustil s Hodžom do škriepky, ale jeho hundravé poznámky pustil „na hluchô“. A namiesto toho mu navrhol, aby napísal spis, akési ideové „pojednanie“ a zdôvodnenie potreby vzniku literárnej slovenčiny i neustáleho vzdelávania slovenského národa v materinskom jazyku. A polichotený Hodža neskôr napísal slávny spis Dobruo slovo Slovákom súcim na slovo, v ktorom vehementne bránil spisovnú slovenčinu pred nechápavými i nežičlivými útočníkmi.

Evanjelická fara v Hlbokom, kde sa 11. – 16. júla 1843 stretli Ľudovít Štúr, Jozef Miloslav Hurban a Michal Miloslav Hodža a radili sa o vzniku spisovnej slovenčiny.

Schôdzka v Hlbokom bola teda rozhodujúcim medzníkom vo vývine nášho spisovného jazyka. Tam sa táto myšlienka nielen rozvinula, ale ustanovili sa aj základné kontúry jej uskutočnenia. Napriek tomu v týchto súvislostiach nemôžeme hovoriť o „uzákonení“ spisovnej slovenčiny. Povedané dnešnou terminológiou – Štúr, Hurban a Hodža nepredstavovali „právny subjekt“, aby to mohli urobiť. K reálnemu uzákoneniu spisovnej slovenčiny preto došlo až na ustanovujúcom zhromaždení spolku Tatrín v Liptovskom Mikuláši v auguste 1844.

■ OSUDY OSNOVATEĽOV

A ďalšie osudy našich protagonistov? Evanjelická fara v Hlbokom si zachovala svoj pôvodný výzor až do dnešných čias. Samozrejme, pribudla na nej pamätná tabuľa. Jozef Miloslav Hurban sa stal významným publicistom, prispieval do niekoľkých periodík. Spomeňme aspoň Slovenské národné noviny, Orol tatranský či almanach Nitra, ktorý vydával od roku 1842. Jeho tvorba sa dotýkala, ako inak, života na Slovensku. Samozrejme po ňom zostalo aj bohaté literárne dielo.

Napriek nevôli Štúra sa oženil s Annou Jurkovičovou a mali spolu deväť detí, medzi nimi aj spisovateľa Svetozára Hurbana-Vajanského. Hurban zomrel v Hlbokom v roku 1888, po jeho smrti sa obyvatelia obce vyzbierali na jeho pomník, ktorý dokončili v roku 1892. Michal Miloslav Hodža mal počas revolúcie v meruôsmych rokoch veľkú zásluhu na uskutočnení schôdze národovcov 10. až 12. mája 1948 v Liptovskom Mikuláši, ktorá v prítomnosti Štúra a Hurbana schválila štrnásť bodov Žiadostí slovenského národa. Bol publicisticky i literárne aktívny a zomrel v roku 1870 na penzii v exile v Tešíne, odkiaľ boli jeho pozostatky v roku 1922 prevezené do Liptovského Mikuláša. Najkratšie horela sviečka života Ľudovítovi Štúrovi. Odsťahoval sa do Modry, aby pomáhal v starostlivosti o deti po jeho nebohom bratovi Karolovi. Tam bol pod neustálym policajným dozorom. S Hurbanom ostal v úzkom kontakte, ktorý ukončila až jeho nešťastná smrť 12. januára 1856. Podľa Hurbanových slov sa vtedy Slovensko „priodelo čiernym rúchom“.

Zasadala redakčná rada magazínu pre matičné hnutie

Hlas Matice posilní nové periodikum

Viliam KOMORA – Foto: Marián GEŠPER

V polovici júna sa vo výborovni Matice slovenskej v Martine uskutočnilo prvé rokovanie redakčnej rady magazínu pre matičné hnutie. Vznik tohto periodika vo svojej podstate naznačuje návrat k matičným koreňom, teda k historickým periodikám, ako boli Matičné čítanie a matičný Letopis. Vedenie MS chce aj takto nadviazať na úspešnú prácu predchodcov s cieľom zvýšiť informovanosť širšej verejnosti o aktivitách matičnej členskej základne. Nový titul má význam aj z dejinného hľadiska, a to zachytiť mnohovrstvové podujatia v regiónoch, a uskutočňuje sa ním aj jedna z dlhodobých požiadaviek miestnych odborov a tiež jeden z programových zámerov nového predsedu MS a predsedníctva MS. Matica aj v tomto čase nevyhnutne potrebuje práve takýto všeobsiahly magazín, ktorý by mal mať v ruke každý predseda miestneho odboru a odborov ako takých.

Redakčnú radu nového štvrťročníka bude viesť priamo predseda Matice.

Rokovanie, na ktorom sa zúčastnili členovia rady M. Nemec, V. Komora, J. Seman, M. Fejko, V. Matušková, P. Parenička, M. Hajník, otvoril a viedol predseda MS M. Gešper, ktorého prítomní zvolili za predsedu redakčnej rady. Matiční funkcionári a pracovníci v tejto súvislosti schválili viaceré zámery a vízie – najmä názov nového magazínu, ktorý bude viac než symbolický a aktuálny – Hlas Matice. Registráciu tohto orgánu členského hnutia MS zabezpečia matičné vydavateľstvo v spolupráci s Členským ústredím, za ktoré bude konať J. Makariv. Doplňme, že o zriadení tejto redakčnej rady a jej zložení rozhodlo predsedníctvo MS už 31. januára 2018, keď za členov nominovali týchto matičných funkcionárov a odborníkov: Marián Gešper, Štefan Martinkovič, Marek Hanuska, Marek Nemec, Pavol Parenička, Martin Fejko, Jozef Makariv, Ján Seman – tajomník redakčnej rady, Viliam Komora, Martin Hajník, Veronika Matušková.

Redakčná rada magazínu Hlas Matice rozhodla, že tajomníčkou – administrátorkou redakcie bude Ivana Poláková, jazykovú redakciu bude vykonávať vydavateľstvo MS a jeho jazyková redaktorka Júlia Schwandnerová, grafickú úpravu Jozef Makariv, miesto šéfredaktora a výkonného redaktora pripadlo Marekovi Nemcovi. Do konca tohto roka vyjdú dve čísla týchto novín so zapojením viacerých členov redakčnej rady, funkcionárov, ako i ďalších matičiarov. Medzi pravidelné rubriky budú patriť úvodník a koncovník, zo života MS, kde sa budú približovať aktivity matičných odborov, ako aj pracoviská či štatúty MS, ale témy budú aj k matičnému archívu a vede, taktiež pravidelné rozhovory či diskusie, napríklad aj k matičnej vede v rámci programu. Celý obsah magazínu bude zameraný pre MO MS, takže najviac miesta v ňom pripadne podujatiam odborov a fotografiám z nich. Dohodli sa aj súvisiace technické veci a opatrenie. Periodicita magazínu bude štvrťročná, rozsah tridsať strán, formát a vizuál bude taký, aby bol prístupný rôznym vekovým kategóriám, nielen mladým či stredného veku, ale aj starším. Od začiatku bude vychádzať tlačená a internetová verzia, náklad sa ustáli po stanovení ceny. V priebehu polovice júla sa redakčne spracuje prvé číslo, takže už v auguste sa matičiari, ale aj priaznivci našej najstaršej národnej kultúrnej a vedeckej ustanovizne môžu tešiť na nové matičné čítanie.

Na premiérovom ročníku Juniády a Humenskej karičky nechýbali matičiari

Talentovaní speváci a tanečníci od Laborca

Text a foto: Miroslav KEREKANIČ

Koncom júna sa v priestoroch Základnej školy na Ulici Kudlovská v Humennom uskutočnili dve zaujímavé podujatia: prvý ročník súťaže humenských škôl Juniáda o Putovný pohár mesta Humenné v kategóriách speváckych družstiev a detských sólo spevákov a úvodný ročník tanečného projektu zameraného na udržiavanie pôvodných ľudových tanečných tradícií v Humennom – Humenská karička.

V priestoroch ZŠ Kudlovská Humenné sa prednedávnom uskutočnili dve nové zaujímavé podujatia – 1. ročník súťaže humenských škôl Juniáda o Putovný pohár mesta Humenné v kategóriách speváckych družstiev a detských sólo spevákov a úvodný ročník tanečného projektu Humenská karička, zameraného na udržiavanie pôvodných ľudových tanečných tradícií v tomto okresnom meste. Na podujatiach participovali Odbor školstva MÚ Humenné, Vihorlatské múzeum v Humennom, ZŠ Kudlovská Humenné, Miestny odbor Matice slovenskej v Humennom a Súkromná základná umelecká škola Kudlovská Humenné.

Záštitu nad podujatiami prevzali primátorka mesta Humenné a poslankyňa NR SR Jana Vaľová spolu s predsedom Matice slovenskej Mariánom Gešperom.

Do speváckej súťaže sa zapojilo desať štvorčlenných družstiev zo siedmich základných škôl, pričom niektoré školy postavili aj dve súťažné družstvá. Celkom súťažili štyri desiatky talentovaných spevákov, ktorých hodnotila odborná porota vedená doc. Vladimírom Marušinom, ArtD., vedúcim hudobnej katedry Prešovskej univerzity a pedagógom VŠMU Bratislava. Vysoko ocenila spevácku prípravu aj interpretáciu piesní jednotlivými účinkujúcimi. Putovný pohár mesta Humenné na rok 2018 v kategórii speváckych družstiev si vybojovalo 1. družstvo ZŠ Laborecká Humenné v zložení – Ema Banduričová, Nina Gombárová, Vanda Marinčáková, Tamara Volochová a víťazom v kategórii sólo spev sa stala Vanda Marinčáková zo ZŠ Laborecká, ktorých na súťaž pripravila a na klavíri sprevádzala Mgr. Mária Ďugošová. Ceny pre víťazov a ocenenia pre súťažiacich poskytlo mesto Humenné a osobne ich odovzdala primátorka mesta Humenné Jana Vaľová.

Na premiérovom ročníku Juniády v Humennom si veľmi úspešne počínalo družstvo ZŠ Laborecká, ktoré získalo Putovný pohár, a žiačka Vanda Marinčáková (vpravo) získala prvenstvo v kategórii sólo spev.

V druhej, tanečnej časti pod názvom Humenská karička tanečný pedagóg a choreograf doc. Vladimír Marušin, ArtD., pripravil tanečnú dielňu, počas ktorej naučil všetkých zúčastnených – deti i ich pedagógov, základným prvkom tanca karička. Vydarené podujatia svojimi prezentáciami obohatili ďalší jednotlivci, kolektívy tanečného oddelenia Súkromnej základnej umeleckej školy Kudlovská Humenné, DFS Chemloňáčik aj FS Chemlon Humenné.

Poďakovanie patrí riaditeľstvám všetkých zúčastnených škôl, ale najmä zanieteným hudobným pedagógom, ktorí so svojimi zverencami pravidelne už niekoľko rokov systematicky pracujú a pripravujú ich aj na takéto nové akcie, takže nečudo, že si mohli aj tentoraz smelo popriať do videnia a počutia o rok na ďalšom ročníku Juniády a Humenskej karičky.

Sú cesty aj spôsoby, ako doviesť mládež k záujmu o dejiny

Starajú sa o pamätník roľníckeho povstania

Starší občania, najmä však motoristi, ktorí merali cestu 1/18 z Prešova na východ do Vranova nad Topľou alebo Humenného, si zaiste pamätajú, že tesne pred vstupom do obce Čaklov smerom od Soli stál kedysi vpravo od hradskej osamelý kmeň stromu, ktorý sa napriek úsiliu nedarilo zachovať, a na ňom bola tabuľka, že tých stromov tam bolo viac a neboli to stromy hocijaké, ale pamätné, lebo na nich povešali viacerých účastníkov sedliackeho povstania z roku 1831. Aj keď samotní Čaklovčania obišli v to cholerové leto, keď rebélia zasiahla stopäťdesiat obcí a poznačila životy okolo štyridsaťtisíc ľudí, ako-tak bez úhony, mnohí z jej účastníkov skončili na šibenici, ako o tom napokon píše Jožo Nižnánsky v románe Cholera. Čaklovčanom slúži ku cti, že keď kmeň starého topoľa s tabuľkou podľahol času, v areáli tamojšej Spojenej školy, ktorá je v parku bývalého kaštieľa, z ktorého sa zachovala iba sýpka na obilie, našli miesto na pamätník, kam umiestnili aj spomínanú tabuľku o povstaní roľníkov. Pravda, najprv ju v roku 1991 dala Matica slovenská zreštaurovať. Pedagogickí pracovníci vysvetľujú žiakom, ktorí sa tu pripravujú na budúce záhradnícke profesie aj na farmárčenie, minulosť chudobného nevoľníckeho obyvateľstva a slovenského národa ako takého. Stredoškoláci zo Spojenej školy v Čaklove sa starajú o pamätník roľníckeho povstania a aj tak si pripomínajú svoju históriu. Myšlienkou, ktorá ich vedie k ochrane pamätníka, je citát W. Churchilla:„Národ, ktorý zabudol na svoju minulosť, nemá budúcnosť.“

Žiaci Spojenej školy v Čaklove s majstrom odborného výcviku pri úprave okolia skromného pamätníka s pamätnou tabuľou.

MATIČNÉ DEPEŠE

Národný výstup na Sitno

Dom MS v Leviciach, MO MS a OR SNS v Banskej Štiavnici, MO MS v Štiavnických Baniach, MO MS v Žarnovici, OR SNS v Leviciach a KR SNS v Banskej Bystrici pozývajú záujemcov 15. júla na XVII. ročník Národného výstupu na Sitno. Začiatok spoločného výstupu je od 9.30 h od jazera Počúvadlo, individuálne od Svätého Antona, Banskej Štiavnice a Prenčova tiež v tom istom čase. Organizátori pre účastníkov pripravili zaujímavý program na Sitne aj pri jazere Počúvadlo s vystúpením folklórnych telies a veselicou.

Novomeského Nitra 2018

Matica slovenská je jedným z podporovateľov aj organizátorov literárnej súťaže pre mladých autorov Novomeského Nitra, ktorej výsledky vyhlásili v sobotu 23. júna v priestoroch nitrianskej synagógy. Podujatie je skvelou príležitosťou na rozbeh začínajúcich literárnych talentov, čo sa v plnej miere potvrdilo aj na tomto IX. ročníku, nad ktorým mali záštitu A. L. Fedotov, mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec Ruskej federácie na Slovensku, Jozef Dvonč, primátor mesta Nitra, Milan Belica, predseda Nitrianskeho samosprávneho kraja a Ľubomír Zelenický, rektor Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

Štefánik pod Tatrami

Pamätník s bustou na počesť generála Milana Rastislava Štefánika odhalia onedlho aj v Poprade. Podľa návrhu tamojšieho Archstudia a jeho tvorcov Radoslava Ivana a Branislava Ivana bude pamätník s generálovým mottom Pravde veriť, pravdu žiť a pravdu brániť umiestnený pred Okresným súdom v Poprade.

Textilné nástenky krajanov

Vyšívané textilné nástenky s rôznymi mravoučnými textami aj popevkami či rýmovačkami nechýbali kedysi takmer v nijakom vidieckom príbytku na Slovensku. V Dome MS v Nitre do 4. júla vystavovali tie, ktoré zdobili domácnosti našich krajanov v Chorvátsku. Expozícia Pod názvom Textilné nápisové nástenky – výtvarné prejavy našich babičiek je prvou autorskou výstavou Slovenského kultúrneho centra Našice. Počas jednoročného terénneho výskumu sa podarilo zhromaždiť 146 nástenieк v chorvátčine, 28 v slovenčine, 6 v srbčine a 4 v češtine. Tlačených nástenieк bolo na výstave 37, ručne vyšívaných 258 a vyšívaných strojom 8. Najstaršia z roku 1926.

Haluškové majstrovstvá

Aktuálnymi majstrami Medzinárodných majstrovstiev Slovenska vo varení a jedení bryndzových halušiek sa stali Slováci žijúci v srbskej Kovačici. V priebehu dvadsiateho prvého ročníka zaujímavej súťaže, ktorá sa konala v areáli Plejsy v blízkosti Krompách, súťažilo dohromady dvadsať družstiev. Ide o rekordnú účasť a rekordná bola aj účasť zo zahraničia. Na podujatie prišli zástupcovia z rumunského Nadlaku, dolnozemskí Slováci z Maďarska, víťazní Kovačičania, gurmáni zo srbského Báčskeho Petrovca, Sylbaša aj z Padiny.

Pripravil Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

***V** priestoroch Domu Jozefa Cígera Hronského v Martine rokovala v polovici júna Oblastná rada Matice slovenskej Turiec. Na pozvanie Viliama Komoru, predsedu OR MS, zavítal medzi predsedov MO MS a členov OR MS predseda Matice slovenskej Marián Gešper spoločne s prvým podpredsedom MS Mgr. Marekom Hanuskom a riaditeľom sekretariátu predsedu a správcu MS Mgr. Petrom Schvantnerom.*

Centrom matičného života je a bude Martin

Predseda M. Gešper oboznámil aktív matičných funkcionárov z Turca s výsledkami rokovaní s inštitúciami, so spoločenskými organizáciami a spolkami o spoločných aktivitách a podujatiach. Osobitne sa venoval Slovenskému zväzu protifašistických bojovníkov, ale i cirkvám, udeľovaniu ocenení, akciám, príprave propagačných materiálov a záznamov, práci a činnosti Informačného ústredia MS, spolupráci so školami, osobnostiam, členskému hnutiu a vyjadril sa k zvýšeniu finančných prostriedkov na miestnu a regionálnu kultúru o vyše šesťdesiat percent i výraznému navýšeniu rozpočtu MS. Sumarizoval tiež výsledky stretnutia s ministerkou kultúry. Neobišiel fakt, že priemerný vek matičiara je päťdesiatosem rokov. Bližšie sumarizoval matičné dianie od prvého výboru MS, ale aj vedeckú a vydavateľskú činnosť MS, ďalej nastávajúce celomatičné a celoslovenské podujatia a publikačné činnosti MO MS, informoval o novom vedeckom tajomníkovi MS, ktorý bude sídliť v Martine, sídelné mesto MS tak ostáva centrom matičného života. Dodajme, že predseda MS navštívil rokovanie aj preto, aby osobne odovzdal medailu predsedovi MO MS v Turanoch JUDr. Ľubomírovi Liskajovi za dlhoročnú činnosť pri napĺňaní programu MS. Počas ďalšieho rokovania prítomní funkcionári prebrali aktuálnu i perspektívnu matičnú agendu, debatovali o Národných matičných slávnostiach 2018 a návrhoch ocenení pre osobnosti, ktoré sa pričinili o vznik SR. Účastníci stretnutia Ján Lúčan (MO MS vo Valči), Miroslava Kováčová (MO MS v Bystričke), Anna Dubovcová (MO MS v Turčianskych Tepliciach), Dáša Daneková (predsedníčka Vlastivedného odboru) potom v širokej a plodnej diskusii predstavili ďalšie aktivity a plány svojich odborov.

Štefan OLEJKÁR

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
tasr

Podpora zahraničným Slovákom zo Zvolenskej Slatiny

Úspešný ôsmy ročník Slatinského jarmoku

Text a foto: Ondrej SMUTNÝ

Prvý júnový víkend patril vo Zvolenskej Slatine tradičnému podujatiu – Slatinskému jarmoku. Organizátori Miestny odbor Matice slovenskej vo Zvolenskej Slatine a obec Zvolenská Slatina sa aj tohto roku snažili o zachovanie hlavnej myšlienky tohto podujatia – podporu Slovákov žijúcich v zahraničí a zachovávanie národných tradícií. Tento rok sa konal už jeho ôsmy ročník.

Už privítanie folkloristov vo Zvolenskej Slatine malo nevšedný kolorit a radostnú spevno-tanečnú atmosféru.

Kultúrny program sa začal v piatok podvečer vystúpením detí zo základných umeleckých škôl. Hlavný program v sobotu slávnostne otvorila starostka obce Mária Klimentová. Potom si už návštevníci mohli vychutnávať miestne gastronomické špeciality či nakúpiť výrobky od rôznych remeselníkov. Na akcii prezentoval svoju činnosť aj stánok Matice slovenskej, kde matičiari predávali knihy z vydavateľstva Matice slovenskej a rôzne matičné propagačné materiály. Predpoludním program slatinského jarmoku spestrilo vystúpenie žiakov zo ZUŠ Očová a vystúpil aj slatinský ľudový spevák Jozef Svintek. Vyvrcholením celej akcie bol podvečerný galaprogram, ktorý bol zároveň spojený so stretnutím rodákov zo Zvolenskej Slatiny. V galaprograme vystúpili postupne folklórny súbor Zobor z Nitry, folklórny súbor Vreteno z Kysáča zo Srbska, folklórny súbor Rakonca z Fiľakova a program uzavrela domáca folklórna skupina Slatina. Zaplnená sála kultúrneho domu bola opäť dôkazom toho, že zachovávanie slovenského folklóru a tradičných zvyklostí má stále význam.

Matičiarik pomáha postihnutým

Text a foto: Helena RUSNÁKOVÁ

Meno Petra Káčera z Nadácie TA3 je nám známe z množstva charitatívnych podujatí, ktorých je účastníkom a mnohé z nich sám organizuje. Peter Káčer je známou tvárou Nadácie TA3, ktorá aj tento rok zorganizuje charitatívnu akciu na pomoc ľuďom v núdzi.

V nedeľu 24. júna mohli správcu Nadácie TA3 Petra Káčera stretnúť jeho priaznivci a podporovatelia v Komárňanskom a Novozámockom regióne. V termíne od 24. júna do 30. júna prešiel trasu Komárno – Skalica a prvá etapa jeho putovania na špeciálne upravenom bicykli viedla do Nových Zámkov. Pri vstupe do mesta sa pridalo k nemu viacero Novozámčanov, ktorí ho odprevadili na Hlavné námestie. K tímu Nadácie TA3 sa pripojil aj primátor Nových Zámkov Otokar Klein. Na prvej etape bicykloval Peter Káčer pre pani Annu a jej dvoch chorých synov, aby si mohli zabezpečiť zdravotnícku pomôcku. Príjemným prekvapením pre Novozámčanov bolo, že i tu odovzdal hodnotný darček päťsto eur pre detský plavecký klub. Petra Káčera na Hlavnom námestí čakali aj deti a študenti z DFS Matičiarik a žiaci Regionálneho edukačného centra s pekným vystúpením.

Peter KÁČER a program na jeho privítanie

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V našom kvíze uverejnenom v čísle 22 SNN sme sa pýtali na jednu z najväčších vojenských vzbúr v rakúsko-uhorskej armáde počas prvej svetovej vojny. Správne odpovedali tí naši čitatelia, ktorí uviedli, že sa odohrala začiatkom júna 1918 v srbskom Kragujevci a po jej potlačení popravili štyridsiatich štyroch vojakov 71. pešieho Trenčianskeho pluku tzv. Drotársky... Za správne odpovede odmeníme vecnými cenami: Viliama Kurbela, Kanianka; Teréziu Pavlíkovú, Trenčianske Teplice; Jakuba Bielika, Modra.

● Aj v tomto čísle sa viackrát uvádzajú súvislosti a historické okolnosti zmluvy, ktorá sa zjednodušene označuje ako Trianon. Kedy a kde ju vtedajšie mocnosti podpísali ako riešenie geopolitických pomerov po prvej svetovej vojne?

Svoje odpovede nám posielajte do redakcie na adresu uvedenú aj v tiráži týchto novín našej administrátorke Ľubici Rišiaňovej do 20. júla t. r.

(se)

Matica slovenská Martin, mesto Kremnica, Obecný úrad Kremnické Bane, Miestny odbor MS v Kremnici

MATICA SLOVENSKÁ

VÁS POZÝVAJÚ NA ÚSTREDNÚ VATRU ZVRCHOVANOSTI PRI PRÍLEŽITOSTI 26. VÝROČIA JEJ ZAPÁLENIA

v sobotu 14. júla 2018 o 17.00 h v areáli Geografického stredu Európy pri Kostole sv. Jána Krstiteľa v obci Kremnické Bane

PROGRAM:
Zbor COLLEGIUM CANTUS Banská Bystrica
zahájenie, privítanie hostí a prítomných
príhovory hostí
vystúpenie spevácko–dramatického súboru JESEŇ Partizánske
presun k vatre, zapálenie vatry
vystúpenie hudobno–speváckeho súboru SUČIANKA Sučany

Realizované s finančnou podporou Matice slovenskej

PRIPOMÍNAME SI

7. júla

– slávny skladateľ Franz Schubert sa pred dvesto rokmi (1818) zamestnal na Slovensku; v Želiezovciach bol učiteľom hudby dcér grófa Esterházího

– pred sto desiatimi rokmi začal vychádzať slovenský náboženský časopis Svätá rodina (1908)

8. júla

– pred štyristo sedemdesiatimi rokmi (1548) odhlasoval nemecký ríšsky snem finančnú pomoc stotisíc zlatých pre Uhorsko na obranu proti Turkom; z toho sa začal budovať obranný systém medzi hradmi na južnom Slovensku

– desiate výročie schválenia výmenného kurzu slovenskej koruny za euro v pomere 30,126 : 1

– známy advokát rozličných afér a bývalý politik Daniel Lipšic má štyridsaťpäť rokov

9. júla

– päťdesiat rokov, čo lekársky tím pod vedením MUDr. Karola Šišku a MUDr. Ladislava Kuželu uskutočnil prvú transplantáciu srdca v strednej Európe (1968), ďalšia sa vykonala až o tridsať rokov

– desať rokov od smrti axiológa, estéta a filozofa Vladimíra Brožíka (1930 – 2008)

– spisovateľ a scenárista Jozef Heriban má šesťdesiatpäť rokov

10. júla

– v roku 1783 vo Viedni zomrel historik, reformátor školstva v rakúsko-uhorskej monarchii, riaditeľ cisárskej knižnice a poradca Márie Terézie Adam František Kollár z Terchovej; 235. výročie

– pred osemdesiatimi piatimi rokmi (1933) čs. parlament prijal zákon, podľa ktorého sa mohli zakázať noviny, ak ohrozovali celistvosť štátu; to bola odpoveď Prahy na snahy Slovenska o autonómiu

11. júla

– v roku 1843 sa u Jozefa Miloslava Hurbana na evanjelickej fare v Hlbokom začala schôdzka hostiteľa, Ľudovíta Štúra a Michala Miloslava Hodžu o slovenskom spisovnom jazyku a trvala päť dní; 175. výročie

12. júla

– pre veľký a stále rastúci počet upálených žien bosoriek v Uhorsku (na našom území najmä v Krupine) Mária Terézia vydala pred dvesto šesťdesiatimi rokmi (1758) nariadenie, aby spisy všetkých osôb stíhaných pre bosoráctvo zaslali do Viedne, kde sa preverí podstata obvinení stíhaných žien

– pred osemdesiatimi piatimi rokmi Kongres USA schválil prvý raz minimálnu mzdu v Spojených štátoch: tridsaťtri centov na hodinu (1933)

13. júla

–pred sto štyridsiatimi piatimi rokmi umrel Samuel Jurkovič (1796 – 1873), európsky priekopník družstevného podnikania, divadelný organizátor, národný buditeľ a autor učebníc, jeho dcéra Anna sa stala manželkou J. M. Hurbana, vnuk po synovi bol architekt národný umelec Dušan Jurkovič

– stotridsaťpäť rokov od najväčšieho požiaru v Liptovskom Mikuláši a jeho vtedajšej priľahlej dedine Vrbici (1883); zhorelo asi deväťsto domov a stavaní, o život prišlo päť ľudí

– päťdesiatich piatich rokov sa dožíva spisovateľ Igor Molitor, člen Spolku slovenských spisovateľov, inak architekt trvalo žijúci v Austrálii

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00179027, IČO 36418404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 03601 Martin. Tel: 043/3812838, 3812811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grössling ová 23, 81251 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 03601 Martin. Tel: 043/3812838, 3812811. Tlač Neografia, a. s., Martin.. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián Gešper, Marek Hanuska, Jaroslav Chovanec, Štefan Martinkovič, Veronika Matušková, Ján Čomaj, Ján Jankovič, Viliam Komora, Ján Seman, Peter Štrelinger. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180 USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.